

Arne Andersson - den mästertliga tvåan

2007-12-12

Idrottsmuseet i Göteborg ligger på Kviberg och bildades 1983. Det är en sagolik skattgömma för den som är intresserad av idrott och dess historia. Har du inte besökt det än så rekommenderar jag ett besök å det varmaste. Man ger dessutom ut en årsbok benämnd IDROTTSARVET. I den senaste utgåvan (december 2007) hittade jag en lång och oerhört intressant artikel om medeldistansaren Arne Andersson, som nyligen fyllde 90 år.

Författare till artikeln är Reine Johnson, som varit vänligt nog att låta oss publicera artikeln även på vår hemsida. Reine har en bakgrund som friidrottare friidrottare i Vikingen i slutet av 50-talet, främst löpning.

Han skriver själv:

"En envis bristning bak vänster lår fick mig att 1959 köpa en Crescent racercykel för 125 kr. Därefter var jag cykelsporten i våld och tävlade på olika nivåer 1959 - 1976. Har ett genuint intresse för idrottshistoria, varje epok tävlar under sina förutsättningar, många resultat som idag möts med en axelryckning är värda all respekt! Kampen individer mellan är alltid lika intressant vilka resultatnivåer man än tävlar på."

Här följer Reines artikel: **Arne Andersson - den mästertliga tvåan**

I den gråkulna söndagsmorgonen den 17 mars 1946 fanns ingen antydning om idrottslig dramatik, vinteridrotternas klassiska finaler var sedan veckor historia och vårtecken som allsvensk fotbollspremiär och terränglöpning ännu avlägsna.

I detta säsongväxlingens stilla vacuum hade Svenska Idrottsförbundets styrelse under lördagen suttit samlad i Strömsborg. Äntligen kunde den omfattande utredning, som sedan april 1945 granskat årtal av påstådda överträdelse av friidrottens amatörbestämmelser, få sin definitiva slutpunkt då de med spänning emotsedda domarna nu skulle avkunnas.

Men argument och viljor tog tid att sammanjämka. Först i tidig söndagsmorgon fanns den byråkratiskt ordknappa kommuniké, som i årtal skulle hålla en het debatt vid liv, på TT:s redaktionsbord. Radiogudstjänsten från Betlehemskyrkan talade denna midfastesöndag om syndernas förlåtelse, i de efterföljande lunchnyheterna kunde dock ingen sådan antydning utläsas:

"Svenska Idrottsförbundets styrelse har med stöd av friidrottens amatörbestämmelser förklarar Arne Andersson, Gunder Hägg och Henry Kälarne sina amatörskap förlustiga. Förbundsstyrelsen har tillika, med stöd av samma bestämmelser, funnit grund för diskvalificering av Bror Hellström, Gösta Jacobsson och Åke Spångert på en tid av två år samt Arne Ahlsén, Hans Liljekvist och Sven Malmberg på en tid av ett år, allt räknat från den 17 mars 1946".

Idealismen var ännu inte mogen för öppet kommersiell exploatering. Krigsårens era av glamorös kolstybbsdramatik fick därmed sin trista epilog, mot de mest firade stjärnorna slog pendeln nu med våldsam kraft tillbaka. Deras reaktioner varierade i högsta grad: Gunder Hägg kände likgiltighet, hans tävlingslåga var sloknad. Henry Kälarne kände bitterhet, han hade inte tävlat sedan 1941 och fann denna senkomna bannstråle obegränsad. Arne Andersson kände chock, hans kärlek till idrotten var obegränsad.

I hans gener fanns generationers kampvilja, hans obeskrivliga sorg låg djupt rotad.

Fysiskt praktexemplar

Arne Valdemar föddes i Trollhättan den 27 oktober 1917 i en tid av stark social oro. Första världskriget var i sitt fjärde år, de felslagna skördarna, det utvidgade tyska U-båtskriget och den tilltagande flykten från landsbygden orsakade dyrtid med svår brist på livsmedel och bostäder. I spåren följde epidemier av allvarliga barnsjukdomar, Fattigvårdens spartanska barnkistor gjorde närvaron av döden påtaglig. I öster rasade ryska revolutionen, orosungar spreds snabbt till finsk mark och även i vårt land piskades

stämningen upp av revolutionära agitatorer. För överlevnad fordrades kärnvirke - det fanns utan tvekan i lille Arne!

Farfar Johan Andersson, "Långe-Johan", var en legendarisk bohuslänsk kraftkarl som begåvats med 9 barn. Den yngste i barnaskaran hette Albert och var Arnes far. Han var en duktig allroundidrottsman, sprang 100 meter på 11,2 och spelade center i IFK Uddevallas fotbollslag. Tiden på 100 meter var länge bohusländskt distriktsrekord. Han kallades "Trebla" sedan någon hittat på lustigheten att vända på hans förnamn.

Knappt ett år gammal miste Arne sin mor. Strax därefter gifte pappa Albert om sig och flyttade till Vargön där han sedan under många år kom att driva frisersalong.

Arne togs om hand av pappans syster Hilda och hennes man Ludvig i Vänersborg. Med denna start i livet kan en kärv barndom anas, men så blev inte fallet. Arne har istället med värme berättat om hur kärleksfullt han blev ompysslad och vilken fin grund som lades för honom i det magnussonska hemmet.

"Många tror att jag hade engelska sjukan som barn eftersom min bröstorg är lite buktig, men den enda sjukdom jag kan minnas är en svår omgång av mässlingen när jag var 9-10 år. Det var en i sig berikande tid för då läste jag om Sven Hedins äventyr i Bortre Asien och fick ett bestående intresse för geografi!". Redan tidigt älskade han fysisk aktivitet, efterhand kom den att fokuseras till alla upptänkliga sorter av idrottsutövande.

"Under barndomen paddlade jag kanot, simmade och åkte skidor. Givetvis hade man då inte någon tanke på att detta var idrott. Min första lilla pokal fick jag som åttaåring när jag vann en skidtävling utan stavar. Som elvaåring blev jag tvåa i både kula och spjut men nådde aldrig, trots idog träning, över 11 respektive 39 meter. När jag var 12 år fick jag en racercykel och roade mig med att köra de tre milen till Uddevalla på tid, hälsa på farbror Oskar, och sedan försöka slå tiden på hemvägen".

"Jag trodde Arne skulle bli simmare" sa pappa Albert. "Han hade en förbluffande energi i vattnet och undan gick det, han simmade över Gullmarsfjorden som grabb!" Som 16-åring noterade Arne, utan specialträning, 1.13 på 100 meter fritt. Men den monotona simningen fångade honom aldrig - det impulsiva sinnelaget krävde mer av dramatik och glamour!

Inspirationskällan på teatern

I Uddevalla och inom bohuslänsk idrott var "Oskar på teatern" ett begrepp. Han hette egentligen Oskar Andersson och var farbror till Arne. Oskar var allt-i-allo vid Uddevalla teater och pappa till den välkända skådespelerskan Ester Roeck-Hansen, firad primadonna vid Blancheteatern i Stockholm och flitigt engagerad inom svensk film.

Rimnersvallens tillkomst var Oskars förtjänst, från invigningen i maj 1923 och i 22 år var han dess föreståndare. Strax efter hans pensionering 1945 ödelades omklädningsrum och läktare av brand, då hördes i fullmäktige: *"Strunt i Vallen, värre är det med Oskars pensionering!"* Han var också eldsjälens bakom det IFK Uddevalla som 1925-27 spelade allsvensk fotboll. När föreningen 1935 firade trettioårsjubileum fick Centralstyrelsens ordförande vid utdelandet av förtjänsttecken, till sin egen förlägenhet, förbigå Oskar: *"Jag är uppriktigt lessen, men du har redan fått allt!"* 1922-35 satt han också i Svenska Fotbollsförbundets styrelse med ett stort antal ledaruppdrag vid landskamper.

Eldsjälen Oskar entusiasmerade i hög grad den rastlöse Arne och sammanförde honom sommaren 1933 med uddevallalöparen Erik Johansson som ett år varit sexa på terräng-SM. Jodå, Arne var välkommen att hänga med på träningsrundorna så gott han kunde. Detta tog 16-åringen som en stimulerande utmaning, i löpningens kraftuttömmande kampmoment fanns den nerviga spänning han omedvetet sökte. I hans personlighet fanns en het tävlingsinstinkt, nu tändes en livslång passion!

Skolstjärna

Hösten 1934, i den traditionella friidrottskampen mellan läroverken i Uddevalla och Vänersborg, gjorde Arne sin tävlingsdebut som löpare. Tiden 4.42,6 räckte till seger på 1500, senare under hösten pressade han sitt personbästa till 4.36,0.

Resultaten sporrade och våren 1935 sprang han sina första terränglöpningar med placeringar runt 5:a-6:a. Träningen var impulsiv och sporadisk men viljan stark. Sommaren 1935 sänkte han personrekordet på 1500 till 4.18,4 och på höstkanten blev han uttagen till Skolungdomens på Stadion där han till egen överraskning spurtvann på 4.20,6. Han representerade Vänersborgs HAL och hade två år till studenten, framgången stimulerade givetvis till krafttag både inom idrotten och studierna. 1936 var han etablerad skolstjärna: segrade på våren komfortabelt i DN:s Skolterräng ute i Djursholm och var vid Skolungdomens på höstkanten åter etta i mål, men i efterhand diskvalificerad på grund av påstådd ojusthet på upploppet. *"Ett hårt straff för den kraftfulle vänersborgsynglingen, men hans tårar borgar för att han kommer igen!"* skrev Sven Lindhagen i IB. Känslomänniskan Arne hade presenterat sig!

Våren 1937 blev det ny seger i DN:s Skolterräng, men denna gång efter hård kamp med den envise Erik Pettersson. Det var nu inte vem som helst, under namnet Elmsäter blev han sedermera av världselit på 3000 meter hinder: förste man under 9 minuter (8.59,4 1944) och silvermedaljör vid OS i London.

Arnes andra junivecka detta år blev dramatisk: tisdag studenten med tillhörande skiva, onsdag nattåg till Stockholm, torsdag båt till Åbo, lördag 1500 i skollandskampen mot Finland, söndag hemresa via Helsingfors, tisdag inryckning vid studentkompaniet på I15 i Borås.

I landskampen vann han en överlägsen seger och sänkte sitt personrekord med dryga 5 sekunder till 4.07,2. Med denna stiliga viktoria satte han en värdig punkt för sin glansfulla karriär som oövervinnelig skolstjärna.

Boråsare

Idrotten pulserade nu starkt i blodet på Arne och militärtjänstgöringen kunde inte hindra hans fortsatta strävan mot eliten. Borås var en livaktig friidrottsstad med stark tradition av medeldistanslöpning, Elfsborgs Ingvar "Doktorn" Haglund och Ymers Olle Pettersson, SM-segrare 1934 på 1500, tillhörde yttersta svenska eliten.

Att Arne valde Elfsborg som klubbadress var Doktors förtjänst. Smeknamnet hade denne snabbt fått på grund av sin spensliga gestalt, accentuerad av runda glasögon och försynt personlighet. Han gav knappast intryck av att vara någon elitidrottsman, men skenet bedrog - i hans inre fanns sällsynt tåga! I syfte att råda bot mot sin klenhet hade han, rekommenderad av läkare, i slutet av 20-talet (född 1911) tagit sina första stapplande steg på kolstybben. Detta sågs då närmast som ett skämt, men han gav sig inte och med idog vilja nådde han svenska eliten med så bra personbästa som 3.52,6 på 1500 och 8.23,2 på 3000. Ännu 1950 platsade han i Elfsborgs gatustafettlag!

Doktorn blev en omtänksam mentor och militärtjänsten till trots blev vintern 1937/38 den första som Arne tränade förhållandevis regelbundet i en krets av engagerade klubbkamrater. Den tioåriga Elfsborgsstugan, som denna vinter återinvigdes efter omfattande reovering och tillbyggnad, hade en trivsamt atmosfär och härlig skidterräng som livligt frekventerades av Arne. *"Att glida fram i ett soldränk skidspår under rofylld tystnad skänker frid i sinnet"* sa han i en öppenhjärtlig IB-intervju hösten 1943.

Västsvensk elitman

"Elfsborgs kraftfulle Arne Andersson tog genast täten och drygade efterhand ut sin ledning, vid växlingen hade den vuxit till goda 40 meter gentemot storfavoriten ÖIS"

Det är våren 1938 och i GT:s gatustafett "Tvärs Göteborg" imponerar Arne med en respektlös hårdkörning på första sträckans 1500 meter från Överåsvallen till Korsvägen. Det hjälper nu inte, vid målgången på Slottsskogsvallen är boråsarna distanserade med dryga 20 sekunder. Men det är första gången Arne uppmärksammas i Göteborg och nu går han rask framåt.

På Idrottens Dag sänker han sitt personrekord på 1500 till 4.04,2, det ger en 9:e plats på rikslistan! Idrottens Dag arrangerades 1934-43 som en propagandatävling i friidrott mellan distrikten. Varje år utsågs fyra grenar: två löpningar, ett hopp, ett kast. 1938 inrapporterades 86.533 resultat, 1943, när militärförbanden engagerats, hade siffran stigit till ofattbara 342.043. Då hade tävlingen antagit sådana proportioner att arrangörerna, Svenska Idrottsförbundet och Stockholms-Tidningen, inte hade resurser att administrera alla siffror och därför tvingades lägga den i träda.

I slutet av juli arrangeras DM på Mjörnvallen i Alingsås. Storfavorit på 1500 är Ymers Olle Pettersson, men Arne vill ge honom kamp och drar hårt. Vid klockringningen kommer dock rutinerade Olle i en hård attack som ger tiotalet meter och segern tycks klar. Men Arne vill annorlunda, med seg energi tar han tillbaka meter efter meter, mitt på upploppet är han ifatt, och en segerrusig sprinterrush bär honom till klar seger på 4.08,2 mot 4.09,8!

"Segern över Olle gjorde mig medveten om att jag hade mycket mer att ge, den blev en milstolpe i min utveckling". Och fler milstolpar skulle med kort varsel passeras!

"Nu ska du under 4 minuter!" sa omtänksamme Doktorn när han tillsammans med Arne veckan senare representerade Västergötland på 1500 i en distriktsmatch på Axevalla IP. Ren åskvärme råder men Haglund drar hårt och Arne hänger på, Doktorn gör ett imponerande lopp och vinner på 3.58,0 men Arne är bara 6-7 meter bakom och noteras för storfina 3.58,8 – ett nytt strålande personligt rekord!

Nu hade kammen vuxit, vid Augustispelen i Borås hårdkör Arne direkt på 1500 och skakar av sig hela fältet förutom västeråsaren Helmer Eriksson som glider ifrån i sista kurvan och vinner på 3.58,4 mot Arnes 4.00,0. I Borås Tidning saluterar Arne: *"heder åt Elfsborgs unge Arne Andersson som ännu en gång signerade en verklig kämpainsats, kantigheten i löpsteget till trots är han en framtidsman av mått!"*

Det var en träffsäker profetia, under exercisåret hade han sänkt sitt personliga 1500-rekord från 4.07,2 till 3.58,8.

I hans löpning fanns viljeladdad energi, men ännu var han en högst oslipad diamant.

Göteborgare

I tidningen "Öisarens" julnummer 1938 kunde klubbens medlemmar läsa: *"vi har glädjen kunna meddela, att den lovande medeldistanslöparen Arne Andersson, tidigare Elfsborg, under nästkommande säsong kommer att tävla i vår röd-blå dress"*.

Med Lennart Nilsson som ledande gestalt och Karl Johan Börjesson, Bengt Hamrén, Roland Kristiansson och Rolf Johansson som starka komplement, förfogade ÖIS redan tidigare över ett starkt medeldistansgarde. Till detta kom att förbundstränaren Martin Jansson sedan tioalet år fanns stationerad i Göteborg och att Sven Strömberg under året inträtt i Sällskapetets styrelse som vice ordförande i den friidrotten som sitt speciella skötebarn. Miljön var utan tvekan den mest optimala för en äregirig, träningsvillig och framåtsträvande ung man! I avvaktan på att Arne hösten 1939 skulle söka till Folkskoleseminariet i Göteborg ordnades ett redigerande kvällsarbete på GP, det gav rika möjligheter till träning på dagtid.

Martin Jansson och Sven Strömberg blev nu två starka fadersgestalter i hans tillvaro. Jansson var född 1888 i Uppsala och kom 1917 i Svenska Idrottsförbundets (från 1949 Svenska Fri-idrottsförbundet) tjänst som instruktör. 1928 kom han till Göteborg och avlönades, i syfte att blåsa liv i den stagnerande göteborgska friidrotten, till viss del av Göteborgs Kommun. Hans egen idrottskarriär fanns i mångkamp och kastgrenar, men ett brinnande engagemang gjorde honom kompetent att tekniskt instruera inom alla grenar. På det sociala planet var han mästerlig med en faderligt entusiasmerande omtänksamhet, hård och rationell konditionsträning tillhörde dock inte hans starkaste sidor.

Med kämpaktiv mot eliten

"Du måste korta ditt steg, släppa loss axlarna och få en mer avspänt pådrivande armföring som harmonierar ditt bearbeta. Kraften måste riktas framåt i löpriktningen" predikade Martin Jansson. Arnes agerande dominerades av viljestark kämpaglöd, i stridens impulsiva hetta frigjorde han primitiv naturkraft och förträngde ofta välmentade råd. Den förhållandevis kraftiga bålen vaggades och vredes samtidigt som axlarna och käkpartiet spändes och stegen togs ut till kliv.

Viljans kraft blockerade rörelsernas harmoni.

Tekniska framsteg gjordes under Martins ledarskap men mestadels tränade Arne på dagtid i Delsjö-terrängen eller med Lennart Nilsson i Slottsskogen. När han några år senare flyttat till Stockholm och Skrubba dömdes han ut sin träning i Göteborg, Gunder Häggs målinriktade hårdkörning vid denna tid var utan tvekan på ett helt annat plan!

Men ambitiöse Arne tar ytterst väl tillvara de fina villkor som ändå bjuds, starten på ÖIS-karriären våren 1939 blir strålande med tre inledande terrängsegrar i Uddevalla, Vänersborg och "Vikings" och vid SM på Skansen blir han femma. Gamle storlöparen Edvin Wide imponeras av hans viljestarka "kämpaktiv" i stigningen mot målet på Renberget: *"Den grabben har enorma resurser och brinner av vilja!"* En vecka senare är Arne tillbaka i huvudstaden som huvudaktör i det ÖIS-lag som chockar storfavoriterna Brandkåren och Hellas med att överlägset vinna Dagbladsstafetten.

Respekten för storheterna hade i hög grad avtagit!

Genombrottet

Eleganten Erik Ny väckte intresset och Henry Kälarne banade därefter vägen för den gryende medeldistanshegemonin, tider under 4 min på 1500 hade varit sparsamt förekommande, men 1939 var plötsligt 8-10 löpare goda för denna bedrift. Erik Ny hade sedan 1934 det svenska rekordet på 3.50,8. Åke "Spånga" Jansson (sedermera Spångert) och Lennart Nilsson, som båda dominerat SM de senaste åren, var goda för tider runt 3.52. De var dock inga "attack-löpare" utan avvaktande spurtare och förmådde därför knappast notera världstider. Henry Kälarne var deras motsats, men i brist på snabbhet hade han alltmer specialiserat sig på 3-5000 meter.

I denna konkurrens skulle nu Arne slå sig in – hans sinnelag inbjöd till attack!

Banpremiär på Slottsskogsvallen i början av juni gav seger och nytt distriktsrekord på 3000 med 8.31,8. Det var ett lovande formbesked! En dryg vecka senare, i snålblåst och kvällskyla, möter han Spånga på 1500 på Stadion. Med två varv kvar går Arne till täten och kör allt han kan, Spånga följer i steget och kommer med sin skarpa slutattack i sista kurvan. Men Arne vill inte ge sig och blir bara metern efter, tiderna 3.56,2 - 3.56,4 anger kampens jämnhet! Ett nytt prydligt personligt rekord och varma ovationer

fyller honom med känslös glädje - han hade presenterat sig för den sakkunniga Stadionpubliken!

Nu har självförtroendet vuxit och på Stadion trivs Arne utomordentligt väl. Till Linnéas tävling ett par veckor senare har han finjusterat sin strategi och hårdkör först på sista varvet, återigen pressar han sitt personrekord och vinner solklart på 3.53,8 före finländaren Sarkama (3.55,8). Spånga valde denna gång 3000 - nog kände han flåset i nacken! Och hans farhågor besannas i Örebro när Örgryte vinner SM på 4x1500 meter sedan Arne på sista sträckan knäckt honom med att busköra första 400 på 54 och utöka sitt försprång från 10 till 20 meter i mål.

På en dryg månad hade Arne etablerat sig i absoluta eliten och hans uttagning som "farthållande" komplement på 1500 till givne Spånga i landskampen mot Finland kom knappast som någon överraskning.

"Nu ä en väl i vädseliten?"

I Stockholms Stadion den 27-28 juli ägde denna landskamp rum. Under båda dagarna var den klassiska arenan fylld till sista plats. De mörka krigsmolnen över Europa förde människor samman i en förtätad landskampsstämning, regeltvister och smågnabb lämnades åt sidan, kampens jämnhet gastkramade och manade till stordåd.

Ännu vid sista dagens 1500 var utgången oviss, vid svensk dubbelseger fanns teoretisk chans till slutseger. Arne och Spånga hade att möta Hartikka och Sarkama som båda var goda för 3.52 ungefär. Stämningen påverkade i hög grad känslomänniskan Arne, denna dag knöt han näven hårt!

Till allmän överraskning hårdtrar finnarna från start men Arne och Spånga följer obesvärat i steget. På tredje varvet kör Sarkama än hårdare, Spånga löper fortfarande lätt, men hur är det med Arne? Strax ges besked: just innan klockringningen går han fram och kör än hårdare! Sådan var taktiken, Spånga skulle ges ombonad resa fram till upploppet, nu gjorde Arne sin plikt! Sarkama släpper direkt men Spånga och Hartikka är i steget ännu ur sista kurvan. Nu väntas Spånga komma men Arne har mer att ge - han avslutar i en rasande finish!

Segern blir solklar - han tycktes ha kraft att fortsätta ännu ett varv! En orädd landslagsdebutant hade utmanat och vunnit en skrällseger - Stadion kokar av upphetsning! Klockor jämförs. Äntligen skrapar det till i högtalarna - Stadion blir knäpptyst:

"Arne Andersson 3.48,8 - nytt svenskt rekord! Åke Jansson 3.49,2 - Hartikka 3.50,0 - nytt finskt rekord - Sarkama 3.59,0"

Arnes tid är en oerhörd sensation, den fjärde bästa i världen! Jack Lovelocks världsrekord på 3.47,8 finns inom en futtig sekund! Intrycken är omtumlande, mitt i känslostormen finns Martin Jansson som en fast klippa. Ur hjärtats djup kommer en sprudlande glädjeyttring: *"Dö Mattin, nu ä man väl i vädseliten?"*

Över Stadiongräset ilar en smärt, brunbränd yngling: Erik Ny som glädjestrålande gratulerar den nye rekordhållaren. Genombrottet kunde inte kommit lägligare, under vår mest laddade idrottsfest, med blåsvart mullrande krigskuliss i bakgrunden, hade en ny stjärna tänts. Sven Jerring, som tvingats avbryta sitt direktreferat på grund av kvällsnyheter, fick i efterhand rekapitulera loppet men hade stora svårigheter att göra sig hörd i det enorma publiklarmet. Pappa Albert i Vargön: "Jag var tvungen gå ut runt huset när sändningen avbröts, trodde inte mina öron när jag sedan fick höra Jerring!" Sverige förlorade landskampen med 102-112, men det glömdes nästan bort.

Efter denna urladdning dalar formkurvan och vid SM några veckor senare (19.8) får Arne se sig spurtslagen av Spånga, hans hårda sista varv biter inte denna gång. Tiderna blir dock beskedliga: 3.55,6 - 3.56,0. Genombrottet hade gett respekt, Spånga tog inga risker!

Med vilja, kraft - det stolta genombrottet 1939

Krigsstämning

I gryningen den 1 september startades det tyska anfallet på Polen och ofredsåren inleddes. Händelseförloppet påverkade i hög grad idrotten, en planerad trelandskamp i friidrott mellan Tyskland, Finland och Sverige i Berlin avblåstes. De nordiska aktiviteterna rullade dock hjälpligt vidare. Den belgiska spurtkanonen Joseph Mostert, EM-tvåa 1938, tillfogade Arne knappa finishnederlag på 1500 i Göteborg och Helsingborg.

Men säsongens sista tävling gick i dur: vid landskampen mot Norge i Oslo 24/9 körde han helt slut på Spånga och kunde komfortabelt vinna sin andra landskampsseger på 1500.

Arne kunde vara nöjd, under 1939 hade han sänkt sitt personrekord på 1500 från 3.58,8 till 3.48,8 och nu var han definitivt etablerad i eliten, humörlöparen Spånga var den ende som sporadiskt kunde hota hans ställning som "first string". Henry Kälarne visade vägen, Arne Andersson öppnade dörren för den respektlösa svenska 40-talshegemonin inom medeldistans-löpningen, hans friska satsning fick bort den tvehågsna mentaliteten av passivt avvaktande i bakhasorna!

Men drömmen om olympiska framgångar grusades brutalt, i slutet av november angreps Finland av Ryssland och det OS 1940 i Helsingfors rustat sig för fick skrivas på oviss framtid.

Gunder Hägg dyker upp

Hösten 1939 blir Arne antagen till Folkskoleseminariets tvååriga specialkurs i Göteborg. Utbildningen omfattade vanligtvis fyra år men för studenter fanns en tvåårig specialkurs. "Jag hade en längtan efter kunskap och ett behov av att förkunna, det avgjorde mitt yrkesval". Nog passade han för yrket, han blev kvar till sin pensionering 1982!

Folkskoleseminariet låg vid Linnéplatsen i Slottsskogens utkant med Slottsskogsvallen inom bekvämt gångavstånd. Vintern 1939/40 blev, liksom sina närmaste efterföljare, ovanligt sträng. Arne kunde dock sköta sin träning exemplariskt, terrängsäsongen 1940 gav idel segrar. Enda nederlaget kom vid SM på korta banan i Uppsala där hemmasonen Lasse Nilsson rusade ifrån honom i nedförslutan från "Sturemonumentet" strax innan mål. "Vikingens" gick detta år på hösten (13/10) men det hindrade inte Arne att ta sin andra raka seger.

I midsommartid gjorde han en tävlingsturné till Norrland. I Ljusdal, på själva midsommarafton, stiftade han för första gången bekantskap med Gunder Hägg. Arne vann enkelt 1500 på svaga 4.04,0 medan den nästan helt okände Gunder gjorde ett fantomlopp mot Spånga på 3000 och endast var en handsbredd efter, båda fick tiden 8.32,4.

På tåget mot Stockholm hade Arne sällskap med Sven Lindhagen, båda var djupt imponerade av Gunder. "Han kan slå oss alla på 3-5000, men på 1500 tror jag han har sin begränsning" sa Arne. Men där hade han fel, redan veckan efter vann Gunder 1500 på utomordentliga 3.51,8 i Östersund, och mer skulle

snart följa!

Arnes första möte med Gunder sker på Stadion fredagen den 12 juli 1940 på 2000 meter. Det blir ett dramatisk lopp där den nya stjärnan genom orädd hårddragning söker skaka av sig den etablerade eliten. I spurten får han dock ge sig för Spånga, som vinner på nya svenska rekordtiden 5.17,4, Arne och Henry Kälarne. Loppet hade allt: kamp, fart, spänning och rekord, nu lades grunden till krigsårens löparfester! På Slottsskogsvallen några veckor senare möts man återigen, denna gång på 1500. Nu har Hägg lärt sin läxa och börjar inte hårdköra förrän två varv från mål, när klockan ringer har han en lucka på 25 meter till Arne och Kälarne. Kälarne arbetar sig mödosamt ifatt, är jämsides vid längdhoppsgropen och pressar sig ytterst knappt förbi, båda får 3.48,8 och tangerar därmed Arnes svenska rekord. Själv resignerar han och blir uppgiven trea på 3.51,0.

Publiken är i extas – Martin Jansson förbluffad: *”Gunder Hägg är det största löparämne jag sett!”* Arne är inte i bästa form, militärtjänst har gjort honom stel och kantig. Vid SM är han förkyld och får stryk av både Henry Kälarne och Helmer Eriksson från Morgårdshammar.

En utsträckt hand i Helsingfors

Finland led svårt under krigsoket, vapenstilleståndet med Ryssland i mars 1940 gav tillfällig andhämtningspaus, men framtiden kändes oviss. För att ge sitt tappra folk avledande underhållning försökte man i möjligaste mån hålla idrotten igång. I början av september hölls en trelandskamp mellan Finland, Tyskland och Sverige på Olympiastadion, Arne och Spånga togs ut på 1500, Hägg och Kälarne på 5000.

När Arne och Spånga skall in på Stadion efter uppvärmning i omgivningen, ser de vid ingången en liten snyftande grabb i 11-12 årsåldern. Han har ingen biljett och stammar svårt, ur ett silkespapper tar han varligt fram Frihetskorset och ett diplom, allt han har kvar efter sin far som stupat vid fronten. *”Jag kunde inte hålla tårarna borta”* sa Arne, *”spontat la jag min arm om hans axlar och lotsade honom som min kompis förbi den kitsliga vakten”*. Den enkla handlingen fyllde honom med harmoni: *”känslan av att ha gjort någon glad jagade på ett märkligt sätt bort all nervositet”*. Det är kyligt och dugregn faller, banan är tung. Det missgynnar Arne men ändå hårdkör han från 800 och drar isär fältet. På upploppet kommer Spånga, det blir en klar dubbelseger och svensk seger i hela landskampen.

Så mynnar säsongen 1940 ut i avslutande småtävlingar, kanske blev den inte riktigt vad han hoppats på. Söndagen den 29 september, inför 12.400 på Slottsskogsvallen, håller Gunder retfullt enkelt undan på 1500 och vinner på 3.52,6 mot Arnes 3.52,8.

Någon topp jämförbar med genombrottet vid Finnkampen året innan hade han inte lyckats prestera och hur bra skulle inte Gunder bli 1941?

Envis energi men Hägg steget före

Arne hade nu etablerat ett återkommande säsongmönster med ystert formtoppat ”spring” i benen redan i de tidiga terränglöpningarna. Våren 1941 radar han upp 7 segrar på lika många starter och kronan på verket blir den överlägsna SM-segern på korta terrängen i Kungsbacka. Fjölårssegern Lasse Nilsson har inte skuggan av en chans och Gunder Hägg blir ytterligare distanserad som fjärde man. Det är Arnes första individuella SM-tecken, inte sedan 1908 hade en göteborgslöpare vunnit motsvarande titel, den gången hette han Gösta Ljungström. Allt såg minst sagt lovande ut inför den stundande bansäsongen.

I början av juni tar han sin folkskolelärarexamen och får börja se sig om efter arbete. Nyutexaminerade lärare hade svårt att få fast tjänst, mestadels fick man resa omkring på tillfälliga vikariat.

Första riktiga bantestet blir på Slottsskogsvallen den 1/7 då Arne i ensamhet vrålkör 1500 på 3.49,8, han gick verkligen ”all out” men hade oturen att på det känsliga tredje varvet tvingas passera ett antal handicaplöpare i kurvorna. Under dessa förhållanden måste tiden anses mycket bra. Ett par veckor senare är det landskamp mot Ungern på samma arena, Arne och Gunder möter på 1500 Szabo och Harsanyi som båda är goda för 3.50. Denna dag har man kommit överens om att växeldra och lämna sista varvet fritt. Tempot blir högt uppskruvat, vid 1100 är man sekunden under Lovelocks världsrekord! Men banan är regntung och tempot bedarrar samtidigt som man börjar vakta på varandra, Hägg har dock situationen under kontroll och vinner lätt på 3.50,2 mot 3.50,4.

”Världsrekordet hade slagits om prestigen lämnats åt sidan” skrev Sven Lindhagen.

Iakttagelsen är ytterst intressant, mellan de båda goda kamraterna etableras en tävlingsmässig prestigeladdad animositet som ingen kan bryta sig ur, varje tanke på gemensam rekordattack blockeras av brinnande segervilja! I ett imponerande sololopp putsar Gunder i Malmö några dagar senare det svenska rekordet till 3.48,6.

SM på Stadion i mitten av augusti blir nästa stora slag, 1500 utannonseras som mästerskapets clou och ingen blir besviken! Hägg-Arne-Kälarne-Spånga och nye Arne Ahlsén heter favoriterna. Farten drivs upp

från start - men vid 900 går Hägg fram och ökar ytterligare! När klockan ringer har han endast Arne, Kälarne och Ahlsén i steget, de övriga har spridits för vinden. Med 300 kvar är Arne ensam i rygg, men nu lägger Gunder in ännu en växel och Arne börjar trampa luft. Häggs avslutning är oerhörd, han vinner med 8-10 meter före Arne! Larmet är obeskrivligt och det tar en stund innan Sven Lindhagens stämma hörs:

"Nytt världsrekord - 3.47,6!" Det är Gunder Häggs första - Arne solklar tvåa - 3.48,6, Kälarne trea - 3.49,2.

Arrangörerna gnuggar händerna, tävlingar arrangeras i stort sett varje dag någonstans i landet. Men i "landskampen" mellan Förbundet och Pressen, inför ett totalt utsålt Stadion, möts stjärnorna av visslingar när Gunder vinner maskloppet över 1500 på skrala 3.58,2. Alla trodde på sin chans i spurten, men då hade man inte räknat med Gunders stenhårda slutvarv! Veckan efter möts dom i Gävle på engelska milen, Arne är i slagläge vid upploppets början men orkar inte, Gunder håller lätt undan och vinner på 4.09,2 mot 4.09,6.

Storstjärnorna tävlar ytterst flitigt och man kan ana att det är nu de stora pengarna börjar komma in i bilden. Gunder Hägg anmäls till Svenska Idrottsförbundet för att den 16/8 vid en tävling i Eskilstuna ha tagit emot 350 kr i extra reseersättning. Pengarna betalas tillbaka, men det hjälper inte, han blir avstängd från allt tävlande från 1/9 1941 till 1/7 1942. Domen är unik, aldrig tidigare har en friidrottare fått en tidbestämd suspendering. Det ryktades att anmälan kommit från fotbollens folk, rädslan för krav på ökade ersättningar från egna leden vållade stor oro.

Imponerande säsongavslutning

Efter sex raka nederlag på bana mot Gunder kan man förstå Arnes frustration. När "lappen" nu försvann från arenan växte hans drivkraft. I ett imponerande sololopp på Stadion den 18/9 slår han, efter starka 59,5 på avslutande 400, Henry Kälarnes svenska rekord på engelska milen och noterar 4.08,2. I en utannonserad attack mot Henry Kälarnes svenska 5000-rekord (14.18,8) springer han den 28/9 mot Bror Hellström på Stadion. Arne har aldrig sprungit distansen tidigare och är osäker på sin förmåga. Lojalt hjälper han Hellström med farthållningen och det går undan ordentligt trots sugande höststybb. Schemat är satt mot 14.15 och man samarbetar föredömligt, Arne överraskar storligen. Ännu 300 meter från mål är de båda samman, men då ökar Hellström och Arne får ge sig. Tiderna blir utomordentliga: Bror Hellström 14.15,8, Arne 14.18,2, båda under rekordet! Tiderna är nr 2 och 5 i världen! Bättre än så skulle Arne aldrig springa halvmilen, förmodligen hade han kunnat, men mentalt kände han ingen motivation till monotonin i 12,5 banvarv. I omväxlande terräng var det annorlunda, där gjorde han utomordentliga prestationer på distanserna 4-6 km.

I oktober månad får han ett lärarvikariat i Sundbyberg och det spekuleras i klubbyte. *"Jag trivs utomordentligt väl på Västkusten och kommer att söka mig dit igen så snart möjlighet bjuds"*. Nu blev det inte Västkusten utan ett nytt vikariat vintern 1941/42 i sydsjällandska Emmaboda, beläget i Wilhelm Mobergs karga glasrike någon mil från blekingegränsen.

"Jag har inte fått något gratis. Först hade jag Spånga och Kälarne att bekämpa och när dessa klarats någorlunda dyker den där "samojeden" (Hägg) upp och när han (tillfälligt) försvinner blommar Hellström ut!" summerade Arne sin säsong. Avsaknaden av ett vasst segervapen skapade hans osäkerhet, att i den hårdnande konkurrensen vinna på uddlös grundstyrka gick inte. En vinnande långspurt krävde oförväget självförtroende, kallt avvaktande explosiv snabbhet, Arne fanns i ingenmansland. Säsongerna 1940 och 1941 gick han endast marginellt framåt. Kondition, styrka och vilja fanns men något saknades de sista metrarna mot ullträden. En insiktsfull tränarkraft hade sannolikt kunnat ge impulser till förändring, men någon sådan fanns knappast att tillgå och envist körde Arne vidare i gamla kända hjulspår.

Stark försäsong

Vintern i Emmaboda 1941/42 blev smällkall, en natt uppmättes - 40,8 grader. Det gav Arne rika möjligheter till skidåkning och tävlingar, den sista så sent som 8 mars. I konkurrens med smålandseliten belade han denna dag en hedrande tredjeplacering! Skidåkningen gav enorm grundkondition, ingen vår var han så stark i terrängen som 1942. Från debuten i Vänersborg 6.4 till och med avslutningen med korta SM i Värnamo 10/5 förblev han obesegrad, i segerraden fanns då fjärde raka i klassiska "Vikingens".

Vid SM i Värnamo var spurtraketen Bror Hellström storfavorit och många såg honom som självklar segrare när han fanns i steget på Arne 200 meter från mål. Men han har inte skuggan av chans när denne stegrar tempot och avslutar med en ruskig sprinterrush sista 100 metrarna, Hellström blir 30-talet meter efter! *"Så här stark har jag inte varit någon vår, nu skall det bli roligt att få testa banformen om några veckor!"* Denna tävling blev den sista i hans seriösa terrängsatsning. Hans facit var imponerande: obesegrad sedan nederlaget mot Lasse Nilsson vid SM i Uppsala våren 1940, det betydde 14 raka segrar inbegripande två SM-tecken! Än mer imponerande blir tavlan om man summerar hela hans terrängkarriär: drygt 40-talet starter gav endast 5-6 nederlag!

Om Arne varit självkritisk kanske han i någon mån oroat sig över den tidiga storformen, hade han kraft och motivation till ytterligare fem månader av intensivt tävlande?

Den 3 juni, i härlig försommarvärme, gör han sin bandebut genom att på Slottsskogsvallen attackera Erik Nys svenska rekord på 1000 meter. Örebroaren Sven Malmberg kör hårt i 600 meter, sedan kommer Arne i en imponerande långspurt och pressar rekordet med 0,7 sekunder till 2.24,0. Kommentarererna är odelat positiva: *"stilen ledigare, arbetet mer flytande, slutforceringen storartad!"* Arne är sprudlande glad: *"det har varit snärjigt med skolavslutningen, men nu har jag sommarlov och nästan en månad på mig att ytterligare vässa formen tills den där "lappen" släpps fri igen".*

Men en risk fanns: hade den nervige Arne nu helt enkelt för mycket tid till att fundera och i överambition bygga upp en kvalfylld prestationsångest?

Bittraste nederlaget - Hägg håller enkelt undan på Slottsskogsvallen 1 juli 1942

Gunder Häggs magiska 82 dagar

Sven Strömberg hade vaksamt kontrakterat Gunder Hägg att springa engelska milen vid Julispelen på Slottsskogsvallen den 1 juli, första dagen han var fri att tävla igen. Måndagen den 29 juni anländer Hägg till Göteborg, bakom sig har han sju månader av oerhörd hårdträning, de sist tre veckorna i Vålådalen.

På Hotel Atlantic förbereder han sig tävlingsdagen med kokt torsk, krusbärskräm och två timmars eftermiddagsslummer. Hans sammanbitna, asketiskt tärda, anlete förmedlar uppdämd energi i otålig väntan på förlösning. Mötet med Hägg betyder oerhört mycket för Arne. Han är på hemmaplan med publikens oerhörda förväntningar, nu måste han visa mod att kunna bryta trenden av komplexfyllda nederlag! Ett tungt ok vilar denna kväll på hans spända axlar.

Ingen blir besviken, i den vackra högsommarkvällen blir loppet det väldiga envig giganterna mellan som förhandstipsen talat om. Med 600 meter kvar går Gunder fram i en mördande långspurt, i hans fjunlätta steg kämpar Arne med krängande tapperhet. Vid utgången ur sista kurvan ger han sitt sista i ett förtvivlat försök till attack, men Gunder har ytterligare kraft och håller kontrollerat undan med 2-3 meter. Det var en kamp som fick publiken att tappa andan!

"Gunder Hägg 4.06,2 - nytt världsrekord! Arne Andersson 4.06,4 – tangering av det gamla"

Inom Arne fanns modstulen besvikelse, han hade gett allt men ändå inte räckt till. Och än värre var hans obehagliga känsla, delade med många, av att Gunder endast bevakat sin seger och i själva verket hade betydligt mer att ge!

Nu inleds på allvar epoken "Gunder-Arne" och för Gunder en makalös period på 82 dagar då han gör 33 starter och sätter tio världsrekord. Då är att märka att han under denna period är sjukskriven i tre veckor med startförbud!.

Två dagar senare möts dom igen, nu på Stadion och 2 engelska mil. Arne är fortfarande stukad och tvingas, trots oerhörd tapperhet, vika sig ordentligt på slutvarvet. Hägg vinner lätt på nya världsrekordtiden 8.47,8 mot 8.51,4. *"Gunder rinner fram, jag får slita, nu vill jag slippa honom för att inte helt tappa geisten."*

Så blir det också, när Gunder vid nästa Stadiongala springer 880 yards kör Arne engelska milen. Han

glöder av revanschlusta och växer när han slipper sin överman, i ett stark sololopp tangerar han Gunders nysatta världsrekord på 4.06,2!

Den 17 juli går "landskampen" Landsorten-Städerna. Regnet vräker ner hela förmiddagen, men på eftermiddagen blir det uppehåll. Stadion är utsåld till sista plats, fokus ligger på 1500 och en ny duell Gunder-Arne, båda har haft tävlingsuppehåll några dagar och laddat extra inför detta säsongens tredje möte. Världsrekordförsök har utlovats men de båda innersta banorna är ett dygt träsk. Då kommer någon på idén att använda Stadions brandslang som provisorisk sarg i tredje banans innerkant. Den nya banan kontrollmätts noggrant och starten flyttas fram till starten för 200 meter.

"Kör slut på Arne på första varvet" lyder Gunders instruktion till lagkompisen Arne Ahlsén. Och denne kör stenhårt direkt, 400 går på otroliga 57,5, men redan nu går otålige Gunder fram och passerar ensam i täten 800 på 1.58, Ahlsén och Arne är 7-8 meter efter! Förtvivlat försöker Arne ta upp jakten men kommer inte en meter närmare. 1100 passerar Hägg på 2.47 med duon 10 meter bakom, ännu syns ingen avmattning i hans lättsamma flykt! I sista kurvan knävar han aningen men hämtar sig på upploppet och avslutar med fartökande finish. Arne plågar sig med stor möda förbi Ahlsén och blir tvåa.

Hägg hänger över Gösta Olanders axel, denna dag höll han inte igen och det nya världsrekordet blir fantastiskt: 3.45,8 – en kapning med 1,6 sekunder under dessa miserabla förhållanden! Arne 3.49,2 - Ahlsén 3.49,4. MÅSTAREN hade retfullt enkelt läxat upp sina utmanare!

"Gunder är omänsklig, hur skall den vara skapt som slår honom?" funderar Arne.

Fyra dagar senare möts dom i Malmö på 2000 meter. Arne drar inte en meter och är i steget så gott som hela loppet. Tiderna 5.16,4-5.16,8, är båda under det gamla världsrekordet.

Årets femte duell blir på 3000 i Gävle. I byig snålblåst gör Gunder ett storartat lopp och är med sina 8.09,4 bara 0,4 sekunder från Kälarnes världsrekord, Bror Hellström (8.10,4) och Arne (8.11,4) är inte långt efter. Prestationerna möts av besvikelsens tystnad, att Gunder trots allt var människa hade man svårt att förstå!

Dramatiskt stafett-SM

Vid stafett-SM i Västerås springer Arne sista sträckan för Örgryte i lördagens final på 4x400. Åt suveräna Hellas är inget att göra men han strider tappert mot Studenternas Elander om andraplatsen. I sin överambition stupar han 7-8 meter från mållinjen och lyckas endast med yttersta möda kravla sig upp och hårfint klara tredjeplatsen framför anstormande Stockholms-Polisen.

Halvskadad avstår Arne att möta Gunder på sista sträckan vid söndagens 4x1500 meter. Örgryte och Gefle är så dags i delad ledning och det blir Lennart Nilsson som får göra upp med den oöverbinnerlige. Ännu på sista varvets långsida är det dock samman då Lennart plötsligt överraskar med ett explosivt ryck, med taktikvassa armbågar håller han sedan Gunder bakom sig genom kurva och vinner lätt i finishen - sensationen är ett faktum!

"Jag tog täten på sista varvet för att om möjligt hålla undan för jagande Spånga, hade inte en tanke på att kunna slå Gunder, men i sista kurvan är det ännu ingen som kunnat gå om mig och när vi kom på upploppet förstod jag att jag hade en chans. Näe, jag kommer inte att ge Gunder någon revansch, honom vill jag aldrig möta mer – jag vill vara den ende som kan säga sig vara obesegrad av honom! Å den här stafettpippen lämnar jag aldrig ifrån mig – den kommer att ligga i min prishylla!"
Spjuvern Lennart Nilsson sparade som vanligt inte på orden. En gång försökte Sven Jerring i en radiointervju försynt sätta stopp för ordsvadan, varpå Lennart inflikade: *"kan jag få avrunda med lite trevlig vissling?"*

Det visar sig att Gunder Hägg dragits med en infektion men inte velat svika sina lagkamrater i Gefle IF. Nu sjukskrivs han av läkare med tre veckors startförbud och kan därför inte ställa upp vid SM två veckor senare.

Vilja men ingen riktig slagkraft

Plötsligt blir Arne storfavorit till SM-segern på 1500, men även han är sliten och sargad. Han åker till Mullsjö friluftsgård och idkar "vålådalsliv". Mot tävlingsdagen kommer den rastlösa nervositeten, han känner sin begränsning och är spänd över favoritskapets börda. I söndagens final är Spånga och Ahlsén huvudmotståndare. Den förstnämnde är en joker i leken, hans start är oviss efter en rökskada i arbetet som brandman. Sadelmakare Ahlsén är däremot i toppform och tar resolut täten från start. Efter ett varv går Arne fram och försöker dra sönder fältet, men det går för sakta. Spånga och Ahlsén ligger utan ansträngning i hans rygg men gör ingen min av att hjälpa till. Med 150 meter kvar kommer Spånga i en hård attack, Arne svarar med möda och har hans rygg genom kurvan, men får ge sig på upploppet och blir besegrad med 5-6 meter. Ahlsén blir klar trea. Tiderna blir inte märkvärdiga: 3.50,6-3.51,4-3.52,2.

För Arne Andersson blev tävlingen en besvikelse. Vid mötena med Hägg hade han tvingats fokusera all kraft på att defensivt hänga i steget, när han nu själv skulle mobilisera ett offensivt segervapen blev han osäker och därtill demoraliserad av Spångas segersisu.

I Östersund veckan senare (23/8) är Gunder tillbaka, nu kapar han nästan 5 sekunder på sitt eget världsrekord på 2000 och noterar 5.11,8, Arne blir mer än långsidan efter och noterar 5.30,6. Det är hans sjätte raka årsnederlag mot Hägg, det tolfte raka på bana sedan 2000-metersloppet på Stadion fredagen den 12/7 1940!

Denna dag var han oengagerad, måste hinna med eftermiddagståget till Stockholm. Stora saker var på gång i hans privatliv! Men ännu återstod en dryg månad av friidrottssäsongen 1942. Återigen hängde han med huvudet: *"Hägg vill jag inte möta mer i år, jag räcker inte till och tappar sugen"*

Det blir mest 800 och 1000 meter. Den 13/9 vinner han den förstnämnda distansen på 1.50,8 i Borås, det är bara 0,4 sekunder över Erik Ny's svenska rekord och bättre än så skulle han aldrig prestera på distansen. Men i en hård duell med sensäsongsstärke Bertil "Ronneby" Andersson mister han sitt svenska rekord på 1000 meter, tiderna blir utomordentliga: 2.22,8 – 2.23,1.

Den 26-27/9 genomförs en landskamp mot Ungern i Budapest. Resan blir dramatisk genom ett svårt krigshärjat Europa. På lördagens 800 får Arne, efter hård upplöpsstrid, åter stryk av "Ronneby" (1.51,8-1.51,9) och på söndagen blir det ett masklopp på 1500 som Hägg odramatiskt vinner på 3.50,6 mot Arnes 3.53,2. Väl hemkommen ordnar Södertälje en rekordattack på den udda distansen $\frac{3}{4}$ engelsk mil. Arne sololöper tappert i den kyliga snålblåsten och är bara förargliga 2/10 från Erik Ny's rekord.

Det loppet ger en god bild av säsongen 1942, Arne är nära men saknar udden som ger segrar och rekord. Vid tre tillfällen tangerar han gamla rekord, han är 0,2 resp 0,4 sekunder från att slå rekord, han förlorar till Hägg 7 gånger av 7 och han förlorar till Spånga och Ronneby i jämna upplöpsstrider.

Under 1942 gör Arne 36 starter och vinner 25, Hägg gör 33 och noterar endast en förlust (Lennart Nilsson i stafetten). Ännu en säsong i kända hjulspår var till ända, fenomenet Hägg hade ytterligare stärkt sitt grepp. Den ytterst envisa Arne behövde hjälp till förändring, och den hjälpen fanns närmare än han själv hade en aning om!

Harmoni och idyll på Skrubba

"Hoppa nudå magistern!"

Skrubba

Nyutexaminerade folkskolelärare hade fortfarande svårt att få ordinarie tjänster. Arne hade tvingats till en oroligt ambulerande tillvaro som inte direkt befrämjat formen och som alla andra hade han också gjort perioder av beredskapstjänst. Nu fick han erbjudande om ett långtidsvikariat vid Skrubbaanstalten i Stockholm och givetvis var han inte sen att nappa på den fina chansen. Hösten 1942 flyttar han till Stockholm men säger ingenting om klubbyte. Denna höst knyter han också hymens band med sin

ungdomskärlek Karin från Vänersborg. Stora förändringar inträder i hans vardag, han får ett eget hem med ordnade förhållanden och en trygg arbetsplats där han stortrivs.

Skrubba gård på den natursköna Skrubba-halvön i sjön Drevviken inköptes 1896 av Stockholms stad i syfte att fungera som "uppfostningsanstalt för vanartiga gossar i åldern 9-18 år". En huvudbyggnad i form av ett tre våningar högt elevhem uppfördes och under 1920-talet omdanades skolan till "skyddshem", den övre åldersgränsen sänktes samtidigt till 15 år. Plats fanns för ett 80-tal elever som fick underhåll i form av inackordering och kläder, undervisning i de elementära skolämnena, utbildning i jordbruk, trädgårdsskötsel och diverse hantverk samt vid avgång "om möjligt hjälp med anskaffande av arbete".

Till gården Skrubba hörde 29 hektar odlad åker och 250 hektar skog. 1987 omdöptes anläggningen till Drevvikens ungdomshem, 1993 upphörde verksamheten och elevhemmet revs. Området är idag ett välfrekventerat friluftreservat med promenadvägar, motions slingor och skidspår.

På Skrubba fanns hösten 1942 den 28-åriga Hellassprintern Per "Pekka" Edfeldt, 1939 svensk mästare i femkamp och på 400. Han var utbildad gymnastikdirektör och satt som direktörsassistent i skolans ledningsgrupp. På 400 hade han ett så förnämligt personrekord som 48,3 och tillhörde därmed svenska eliten.

Pekka tipsade Arne om vikariatet och talade sig varm för denne inför rektor Harry Freyne. Rektor Freyne var en insiktsfull humanist, när han 1939 tillträdde som chef var han mån om att rekrytera lärare med mänsklig värme och stilbildande aktning. Freyne var själv en god skytt och stor friluftsvän, med entusiasm tillstyrkte han Arnes ansökan.

"Det känns oerhört stimulerande att ha fått den här chansen, jag vill inte bara vara lärare utan också ge andra värden till pojkarna som har det svårt". Snart blir det också "mina pojkar på Skrubba" för Arne. Med den ombonade hemmiljön, den inspirerande omgivningen och glädjen att kunna skänka sol i utsatta grabbars tillvaro, inträdde balans och harmoni i Arnes personlighet. *"Med Karins rustika matsedel mår man som en prins, tidigare har man mest fått stoppa i sig det som varit lättlagat".*

Den härliga känslan av trivsel öppnade också hans sinne för förändringar i träningen, inspirationskällan hette "Pekka". *"Du måste lyfta knäna för att kunna "slå om" – knälyftet är nyckeln till explosiv snabbhet! Du saknar inte sprinteranlag – snabbheten kommer att vitalisera din karriär!"* Med sin entusiasmerande kunnighet vann psykologen Pekka Arnes fulla förtroende och deras gemensamma skogsturer får betydande inslag av starter och sprinterträning, efterhand lär sig Arne att "slå om" på ett sätt han inte tidigare behärskat. Omväxlande med den tunga träningen promenerar han och lyssnar på fågelsång, att kunna njuta av tillvaron på detta avstressande sätt blir en helt ny upplevelse som fyller honom med energiladdat välbefinnande.

Snart sprider sig ryktet om den trivsamma atmosfären ute på Skrubba och flera av Stockholms elitidrottsmän kommer ut för att träna med Arne. Åke Seyffarth, "Svängis" Johansson, Olle Tandberg och antagonisten Spånga är några som badar bastu, fikar hemma hos Arne och skriver autografer åt hänfödda grabbar.

Inget terrängflyt – Gunder till USA

När den tyska krigslyckan vände fanns ett starkt svenskt intresse i att bygga brohuvuden västerut, hösten 1942 gjordes ansträngningar i syfte att få Gunder Hägg och Arne Andersson över till USA i syfte att där skapa goodwill för Sverige. Att skaffa flygplats över Atlanten visade sig dock omöjligt, därmed avskrev Arne projektet. *"Jag kan inte riskera min tjänst på Skrubba för ett så ovisst äventyr".*

Vintern 1943 hade han beslutat avstå från vårens terränglöpande, men med värme och prunkande vitsippor redan i början av april rycker det så oemotståndligt i benen att han spontant anmäler sig till Starts terräng i Örebro. Den övningen är han dock inte trimmad för och får rejält med stryk av Åke Durkfeldt. Vid korta SM i Eskilstuna 9 maj hänger han med möda i rygg på Arne Ahlsén till 300 meter från mål, men är chanslös när denne sätter in sin avgörande attack, Sven Nilsson och Helge Andersson slinker också förbi. Besvikelse, men ingen katastrof: *"i år siktar jag enbart på banlöpningen, skulle nog inte startat men det spritter ju så förbaskat i benen".*

Samma söndag lekte Gunder kurragömma med pressen. Hans förestående USA-resa hölls i dunkel, men tisdagen den 11 maj har han spårats till Eriksbergs varv och redarhytten ombord på Sveabolagets M/T Saturnus. Samma eftermiddag skall fartyget avgå med destination New Orleans, resan beräknas ta 25 dygn. Det vilar stor dramatik över avfärden, allt har gått i brådstörtad hast och Gunder är omskakad. Resan är inte ofarlig, minfaran i Nordsjön är påtaglig och risken för flyganfall stor.

Saturnus ingår i den första grupp lejdartyg som löper ut från Sverige 1943. Invecklad diplomati hade äntligen, efter ett flera månader långt uppehåll, gjort det möjligt att återuppta denna för vårt land så livsviktiga trafik. Men var de stridande parterna i alla stycken informerade? Den malande ovissheten var inget man talade om utanför maktens korridorer, trafiken måste ovillkorligen återupptagas. Under uppenbar livsfara skickas Gunder i nationens tjänst ut över havsvidderna, man kan lätt förstå

föräldrarnas oerhörda oro!

Saturnus är på 15.320 ton dw eller 9.871 bruttoregister-ton och slutdestinerad till Galveston, Texas, för hemresa med ospecificerad last av olja eller bensin. På utresan finns endast 7.020 ton barlastvatten i tankarna, vid otjänlig väderlek väntas fartyget av denna anledning slingra betydligt mer än vid full last. Kl 15 den 11 maj lägger Saturnus ut från kaj, Gunder Häggs omskrivna amerikaäventyr, som skulle trollbinda hela svenska folket sommaren 1943, hade därmed tagit sin början.

Äntligen på kolstybb

Med Mästaren i USA fruktade klubbkassörerna vikande publikintäkter, hade Arne kapacitet att i ensamhet utmana dennes rekordnoteringar? Kristi Himmelfärdsdag 27 maj gör han traditionell kolstybbsdebut på Slottsskogsvallen, under avspändhet vinner han 1500 på 3.52,2. *"Var tiden så bra? Det trodde jag verkligen inte, kändes lätt och fint hela vägen"* sa han efteråt. Samma dag, 5 timmer efter i tid, vaknar Gunder Hägg till sitt sextonde dygn till sjöss. Nu har han nått värmen och nås av ett trådlöst telegram från M/S Niagara som är på hemväg: *"Hägg önskas lycklig resa"*. Skimrande i soldiset 4 distansminuter om styrbord siktas en halvtimme senare maximalt nedlastade Niagara med destination Sverige. Gunder är djupt rörd, en kris av hemlängtan och svåra tvivel på att kunna nå formen i USA skakar honom.

Den 20/6 vinner Arne enkelt 1500 i Karlstad, ett obemärkt "försörjningslopp" i den oändliga raden. Nej, då väcker Häggs USA-debut samma kväll betydligt större intresse, distansen gäller 5000 meter och huvudmotståndare är den i 66 lopp obesegrade Greg Rice. Två veckor har nu förflutit sedan han styvbent gått iland i New Orleans efter 25 dygn till sjöss. Endast hjälpligt har han kunnat vässa sin form i Darmouth, 15 timmars tågresa nordost om New York, osäkerheten är stor.

Temperaturen i Randal Island Stadium, New York, är 35 grader när loppet startar kl 16.15 New York-tid, 22.15 svensk tid. En dryg kvart senare tar sig Gunder med möda upp till den skorrande Tage Palm i radiohytten för att på knastriga ledningar för Sveriges folk förklara hur han besegrat Rice med dryga 40 meter. *"Jag mår prima och ser redan fram mot nästa tävling"*. Sanningen var dock en helt annan: omtöcknad nästan till medvetlöshet av den förlamande hettan hade han varit starkt betänkt att utgå, fjärde kilometern var den värsta.

Arnes stoltaste dag

Torsdagen den 1 juli, på dagen 20 år efter Slottsskogsvallens invigning, var det åter dags för Julispelen. Återigen stod engelska milen på programmet och ännu en gång hade man tur med vädret, högsommarkvällen bjuder på idel toppresultat. Arne är laddad efter ett veckolångt tävlingsuppehåll. Stilfulle Ahlsén tar täten direkt och kör första 400 på 58, Arne avvaktar tvehåget 4-5 meter bakom, går det för fort? 800 passeras på 1.59,5 med Ahlsén fortfarande i täten, men nu är Arne optimistiskt i steget. Med 600 meter kvar går han fram med pigge Rune Gustafsson från Värnamo i rygg. I vägvinnande stil passerar han klockringningen på 3.03 och accelererar märkbart på bortre långsidan men har fortfarande Rune G i hälarna. I sista kurvan ökar Arne ytterligare och nu får värnamograbben motvilligt ge sig, avståndet växer stadigt och blir till slut 20 meter! Publikovationerna vill inte sluta - den nye krutfyllda spurtaren Arne Andersson hade presenterat sig - i hans agerande fanns initiativ, spänst och sisuladdad glöd!

"Arne Andersson - 4.02,6 - nytt världsrekord!" Rune Gustafsson 4.04,6, tangering av Häggs gamla, Arne Ahlsén, 4.06,6, världens femte bästa tid.

Detta var världens främsta milelopp någonsin! Det smärtsamma nederlaget mot Gunder på dagen ett år tidigare var revanscherat!

"Va ´ ska dom säga borta i Amerika nu?" Arne är överlycklig, nu fanns en bitande rapphet i finishen man aldrig tidigare sett, spurtträningen i Skrubba-skogen hade gett råg i ryggen! Plötsligt hade krafter frigjorts man inte trodde honom mäktig! Hägg-komplexets förlamande melankoli, som under nästan tre säsonger hämmat hans självkänsla, hade i den vackra högsommarkvällen förvandlats till livsbejakande vitalitet!

"En brunbränd, avslappnad och harmonisk Arne intog med storm sin hemmaarena" skrev GP. På ett hotellrum i Chicago nås Gunder av nyheten: *"så roligt för Arne, han är världens bästa löpare just nu, det begriper väl vem som helst att det bara är slumpen som gjort att jag haft alla rekorden"*. I hans ord låg utan tvekan en vemodig längtan efter att på hemmaplan åter få tampas med den gode vännen Arne!

Ännu ett Gunder-rekord faller

På undanskymd plats noteras den 12/7 1943 att lejdbåten M/T Saturnus välbehållen återvänt till Göteborg med 15.200 ton mineralolja "uteslutande avsedda för försvarsmakten".

Arnes segertåg håller i sig med enkla landskampssegrar på 1500 både mot Ungern och Danmark. Inbjudningarna haglar över honom men han ransonerar förståndigt sitt tävlande, det får storformen att bestå.

"Skall Arne äntligen lyckas skaka av sig sitt SM-komplex" undrar Sven Lindhagen i IB. Svaret skulle komma söndagseftermiddagen den 15/8. Spänningen är stor när de 12 finalisterna på 1500 radar upp sig. Nu finns inga överenskommelser om draghjälp, var och en är sin egen lyckas smed. Arne känner sin styrka och avvaktar lugnt, han bryr sig inte om att kivas i täten. När klockan ringer för sista varvet avancerar han till andra plats bakom Ahlsén, 200 meter från mål attackerar han och buskör under stegrat tempo. Ingen har en chans, han vinner med 15 meter före Spånga och ytterligare 5 före Ronneby. Segrartiden blir föga märkvärdiga 3.50,6 - men vad gör det en sådan dag!

Formen känns stabil - varför inte satsa på en ordentlig rekordattack på 1500 när tappen ändå är ur - Häggs 3.45,8 föreföll inte ouppnåeligt! Tillfälle bjuds redan två dagar senare vid Augustispelen på Slottsskogsvallen. Det är en underbar sensommarkväll som inspirerar till stordåd, en svag kvällsbris från sydväst mojnar efterhand till stillhet. Arne är på hemmaplan och känner det oerhörda publikstödet. Loppet är utformat som ett handicaplopp med tre löpare startande 75 meter framför Arne, med sig på starlinjen har han endast klubbkamraterna Lennart Nilsson och Roland Kristiansson. Kristiansson drar första 400 på 58,5 och 800 på 2.01. Lennart Nilsson försöker gå fram men orkar inte, Arne tar själv täten vid 1000 meter. Nu inleder han en mäktig slutforcering, 1200 passeras på 3.01 - chansen finns! En het publikvåg bär honom genom sista kurvan och över upploppet - ulltråden klipps under fartökning! Krafter fanns utan tvekan oförbrukade - säkert hade han under press kunnat gå hårdare! Alla känner att något riktigt stort skett - klockor jämförs under spänningsladdad avvaktan.

"Arne Andersson - nytt världsrekord 3.45,0!" Hägg återigen slagen!

"Allt kändes underbart! Trodde aldrig på rekord, benen var tunga som bly men Torsten Bergman (massören), "kronometern" Roland Kristiansson och publiken tände min gnista!"

"Det yviga hårsvallet har han kvar men annars är det en helt ny Arne: brunbränd, gracil och harmoniskt leende. Vad hade Hägg kunnat göra åt honom idag?" undrade IB.

Frågan förblir obesvarad, mellan de båda låg oändliga vattenvidder. På ett hotellrum i New York, i otålig väntan på hemfärd, tar Gunder beskedet om Arnes nya rekordkapning med stor fattning. Vårre är med hans hemlängtan, det är onsdagen den 18 augusti och ännu skulle det dröja mer än en månad innan han åter kunde sätta sin fot på svensk mark!

"Ursprungen"

Mot slutet av augusti har Arne nått sina mål för säsongen, nu börjar han hektiskt stressa mellan olika "försörjningslopp": Helsingborg, Stockholm, Helsingfors och slutligen söndag 22/8 Östersund. Denna dag åker han på sitt första säsongnederlag på bana, Lennart Nilsson slår honom med en handsbredd på 1500, tiden blir mediokra 3.57,4 för båda.

Återigen möts Sverige och Danmark i landskamp, denna gång på Stadion, och Arne vinner med möda 1500 på 3.50,8 före ursinnigt spurtande Aage Poulsen som sätter nytt danskt rekord med 3.51,0 och slår Arne Ahlsén.

Nu visar han tydliga tecken på att vara "ursprungen", den tidens modeord för sliten och söndertävlad. Det blir inga mer tidsmässiga toppnoteringar och i ett Stadionlopp över 1000 meter blir han som fjärde man utklassad med nästan 20 meter av årskometen Hasse Liljekvist. I Borås söndagen den 19/9 är han inte riktigt kurant och kliver av 5000 efter 6 varv, Gösta Jacobsson vinner på skrala 15.01,0. Nej, halvmilen blev aldrig riktigt Arnes melodi.

I pressen finns förväntningar om ett möte med Gunder innan säsongen är över, men det skulle visa sig helt omöjligt, hans hemresa blev betydligt mer komplicerad än någon kunnat räkna med.

Gunder äntligen hemma igen

Först kl 01.45 natten mot söndag 26/9 kunde Gunder åter beträda svensk mark. Den 11/8 hade han i New York gjort sin sista USA-tävling och därefter fått vänta till den 5/9 innan flygplats kunnat ordnas över Atlanten från Newfoundland till Irland. Via London gick resan sedan till Aberdeen i Skottland varifrån sporadisk flygförbindelse med Bromma upprätthölls. Kriget hade nu definitivt vänts till motgång för Tyskland som därmed alltmer aggressivt kom att övervaka Nordsjön, all flygtrafik till och från de brittiska öarna attackerades. Den 28 augusti hade den svenska DC-3:an "Gladan" blivit nedskjuten, ingen hade överlevt. Flygningarna gjordes under stor risk och kunde därför endast genomföras natttid vid mulen väderlek och då på mycket hög höjd. Gunder fick vänta nästan tre veckor i Aberdeen på att ABA:s enda återstående kurirplan "Gripen" skulle våga sig ut över Nordsjön.

På kvällen lördagen den 25/9 kom äntligen klarsignal, och efter drygt två timmar av svår nervpress i en totalt mörklad kabin, kom Gunder äntligen välbehållen in över svenskt territorium. En knapp timme senare kunde han glatt leende på Bromma avleverera den säck med kurirpost han anförtröts i USA. Han

hade då enligt en nitisk kvällstidningsjournalist varit borta 137 dygn, 8 timmar och 45 minuter.

Gunders USA-resa var utan tvekan en stor bragd i nationens tjänst. Arrangemanget vilade redan från början på lös grund men forcerades ändå fram då han ur flera synpunkter ansågs som vår främste PR-man: han kunde agera med den svenska flaggan på bröstet, hans konkurrenskraft var lätt mätbar och hans gloria av mytomspunnen oslagbarhet gav publicitet långt utanför sportssidorna. Utan tvekan riskerade han sitt liv. Den 22 oktober, en knapp månad efter hans hemkomst, blev även "Gripen" nedskjuten. Av de 15 ombordvarande lyckades endast 2 rädda sig genom att kasta sig ut genom den öppna kabindörren strax innan planet svårt skadskjutet kraschlandade på Hållö utanför Kungshamn. Därmed hade ABA:s båda DC-3-or förolyckats och kurirtrafiken på Skottland temporärt inställas.

Det var definitivt en annorlunda Gunder Hägg som landade på Bromma, den jämtländska bondpojken hade ersatts av en världsvan globetrotter. Nu var han snitsigt uppklädd i anglo-saxiskt välskräddad kostym, stetsonhatt och italienska skor. Vyerna hade vidgats och man kunde ana uppbrott från Brandkåren i Gävle - Gunder hade affärer i sinnet! Redan på söndagen (26/9) hade Gefle IF ordnat en välkomsttävling, av förklarliga skäl övervar Gunder denna endast som prisutdelare. Arne Andersson ställde upp halvkrasslig men vann enkelt, i snålbåst och duggregn, de 2 engelska milen på beskedliga 9.15,4.

Under fikastunden i Brandkårens festsmyckade gymnastiksal var stämningen uppsluppen, vänskapen mellan Arne och Gunder hade fördjupats, båda såg med stor förväntan fram mot 1944 års duster - här gällde framsynt marknadsföring!

Deras relation var unik: varma kamrater, arga konkurrenter, varandras levebröd! Gunders föräldrar, som sedan avresan levte i spänd ångest, kände givetvis en oerhörd glädje över att få tillbaka sin son. Vid avfärden, i den klara övertygelsen att hon aldrig mer skulle få se honom, hade mor Selma storgråtit. Nu kom han hem till Albacken igen för att under några dagar vila ut från allt ståhej.

I denna veva träffade han också den gamle kärngubben och hedningen Hoflander som var över 80 men fortfarande pigg och vital. *"När du mötte Dodds knäppte jag mina händer och bad för första gången i mitt liv: "käre gode Gud se till att Gunder slår den där prästfan!"* Gilbert Dodds var frikyrkopastor inom Baptistkyrkan, hans humanitära vidsyn innefattade säkert även en förtappad patriot i de jämtländska skogarna.

Utan tvekan hade både Arne och Gunder förändrats som personer under 1943, hur skulle detta faktum komma att påverka deras kommande kolstybbsdueller?

Arne Andersson på Skrubba

Arbetet på Skrubba var ett heltidsengagemang som började vid sextiden på morgonen och avslutades först vid tiotiden på kvällen. Eleverna bodde på skolan och väcktes kl 7 för intagande av grötfrukost, kl 8 startade dagens lektioner som omfattade såväl teori som praktik. Med starkt engagemang levde Arne upp till sin roll som fadersgestalt och föredöme för sina pojkar. I lagboken talades om "samhällelig skyddsuppfostran". Olyckligtvis talade lagstiftaren endast i vaga ordalag om vilka individer denna skyddsuppfostran skulle tillämpas på, vilket fick till följd att eleverna på Skrubba hade högst varierande bakgrund. Arbetet var inte lätt, men rektor Harry Freyne var mycket nöjd med Arnes förmåga att kunna "ta" sina grabbar, vilket ledde till att vikariatet efter läsåret 1942/43 förlängdes utan angivande av tid. Det var Arne mycket tillfreds med, han storrivdes på Skrubba!

Bostaden han och Karin disponerade var på tre rymliga rum med ett modernt kök och lummig uteplats. Den var inrymd i en byggnad ett hundratal meter från huvudbyggnaden, en trappa upp bodde Arnes elever. Hösten 1943 gör IB:s Nisse Engdahl ett besök, han kan inte helt frigöra sig från känslan av anstalt.:

"Pojkarna, 24 till antalet i åldrarna 11-14 år, var inlogerade mestadels fyra i varje rum med smala engelska turistsängar som sovplatser, i ett logementliknande rum fanns åtta dito. Vid mitt kvällsbesök undervisades de av husmor i strumpstoppning, rejäla håll skulle lagas med minutiös noggrannhet. En grabb med febrig influensa reste sig hurtigt ur sin säng och bockade artigt. Tvättrum och dagrum var väl tilltagna, i det senare fanns ett bordtennisbord. Stark sympati växte fram för dessa utomordentligt artiga, idoga och trevliga grabbar, man kan stillsamt undra hur de hamnat här. För sin berömda lärare har de stor beundran - utan tvekan är han en mycket betydelsefull person i deras grå tillvaro!"

Karin, som hade stort musikintresse, underhöll en synbart imponerad Nisse Engdahl med skicklig traktering av nyinköpt piano: *"nynnade behagfullt med i hennes rika repertoar."*

På nyåret bestämde sig Arne för att säsongen 1944 representera Hellas, det fann ju sig helt naturligt när han nu på allvar rotat sig i huvudstaden. ÖIS visade stor tacksamhet för allt positivt han under fem framgångsrika säsonger bidragit med, ordföranden Harry Hjärne skrev ett personligt brev som han avslutade: *"ditt namn kommer för alltid att stå i eldskrift inom vår förening"*. Ett överslag ger vid handen att Arne måste vunnit minst 150 tävlingar i rödblå dress, bara under 1943 gjorde han 41 starter varav han vann 38!

"För sina världsrekord på 1500 meter och en engelsk mil" löd motiveringen när han i november välförtjänt tilldelades Svenska Dagbladets Bragdmedalj för år 1943.

Avspänd fartränning i hänförande miljö - på Skrubbastigarna trivdes han

Försäsong med förväntningar

Senhösten 1943 bröt Gunder upp från Brandkåren i Gävle och flyttade till Malmö. Genom direktör Sture Ohlsson, välkänd fastighetsägare och affärsman i Malmö, hade plats ordnats i hans nyöppnade butik Sture-Kläder. Arbetstiden var "flexibel" vilket innebar att Gunder hade frihet att träna på dagtid. Som träningskamrat dök Lennart Strand upp. *"Han var en envis jäkel och hängde med även i högsta tempo, jag anade direkt att detta var ett riktigt stjärnämne"*

Arne kunde också träna dagtid. Han hade en väl tilltagen middagsrast mellan kl 13-17 och stack i regel ut vid 15-tiden när maten fått sjunka. Då avverkade han två varv i intervalltempo på en kuperad 3-kilometersslinga. Han hade dragit stor lärdom av den framgångsrika säsong-en 1943 och avstod nu bestämt från terränglöpningen. *"Tidigare om vårarna har jag tränat totalt fel med för lite snabbhetsträning, nu lägger jag i mina dagliga 6-7 kilometer in flera ruser på 150-200 meter och kör dessutom minst 10 starter i följd på 30-40 meter. Explosivitet och förmåga att slå om är färskvaror som hela tiden måste underhållas".* I Göteborg hade träningen varit mindre metodisk: *"ofta var det bara en ren tävlingsrusning mellan mig och Lennart Nilsson utan någon riktig planläggning och dessutom för mycket av trist kolstybb".*

Gunder Hägg tränade 3-4 km med högsta tempo direkt från start, alltid i spikskor. Detta ensidiga program genomförde han långa tider två gånger dagligen. Han tränade utan tvekan hårdare och mer metodiskt än Arne. Gunder inledde som regel sin träning första veckan i december medan Arne satte igång trettondag jul, det var en månad senare. I Malmö saknade Gunder snöpulsnigen och terrängens kupering, på de plana leråkrarna trivdes han inte, men det höll han nogsamnt för sig själv. Hösten 1943 hade han rest land och rike runt för att för-medla sina intryck från USA-resan. I efterhand har han redogjort för hur han under denna period alltmer tappade sin glöd för elitidrott. *"Jag sköt upp min träningsstart allt längre och inte förrän mot slutet av januari kom jag igång någorlunda. Tidigare år hade jag vid denna tid alltid kört två gånger dagligen, nu fick jag nu nöja mig med en. För att inte helt tappa gnistan fick träningen ta högst 15 minuter i anspråk".* Räddning blev som vanligt Vålådalen med vännen Gösta Olander, där tilltvingar han sig efterhand stigande motivation – nog skulle Arne matchas även 1944!

"Skojar Gunder med mig?"

På Slottsskogsvallen den 31 maj gör Arne traditionell bandebut även 1944, distansen gäller $\frac{3}{4}$ engelsk mil. Det blir efter en "aktiv promenad", som tidningarna uttryckte det, en enkel seger på föga märkvärdiga 3.04,6. Örgrytes ordförande Harry Hjärne håller tal och överlämnar Sällskapetets Guldmedalj. Håkan Lidman hade fått den tidigare på året, men innan dess hade den inte utdelats på 25 år! Den gesten säger en hel del om de varma tankar ÖIS kände för sin "avfälling"!

Efter veckor av hårdträning i Vålådalen gör Gunder Hägg säsongdebut den 25 juni i Östersund. Han väljer taktiskt den udda distansen 2 engelska mil och slår till med världsrekord direkt - 8.46,4, är en kapning med 1,4 sekunder! På Stadion tre dagar senare äger sommarens första duell rum, den gäller 1500. Det är deras första möte sedan den 27/9 1942 då Gunder i Budapest obesvärat vann samma distans i landskampen mot ungrarna.

I det ymniga förmiddagsregnet försvinner alla rekordtankar, nu fokuseras istället intresset kring kampen om segern. Redan från start ser man att det blir ett prestigefyllt taktiklopp, nye Ingvar Bengtsson tvingas motvilligt till täten och 400 passeras på svaga 63. Så dags anar Gunder faran att bli offer för Arnes fruktansvärda avslutning och han skjuter fart, men inte i det mördande tempo man kunnat förvänta. När klockan ringer finns Gunder fortfarande i täten, men han har inte förmått spränga fältet, Arne följer obesvärat. Ännu i sista kurvans utgång är Gunder i spets men Arne går resolut ut vid hans sida och slår om - segern blir solklar: 3.48,8 mot 3.50,2. Gunder hyllar uppsluppet sin överman - kände han likgiltighet? *"Överraskande lätt, men Gunder vet man aldrig var man har!"*

En vecka senare, den 5 juli, var det ny Stadiongala, men denna dag springer man skilda distanser, Arne $\frac{3}{4}$ mile och Gunder 2000. Det är en underbar högsommarkväll och känslomänniskan Arne eldas av publiken till stordåd, efter ett sista kanonvarv på 57,5 sänker han amerikanen Moores världsrekord med hela 2,1 sekunder till 2.56,6! Gunder håller igen, nöjer sig med att vinna knappa metern före nye Erik Ahldén. I spalterna läses beska kommentarer: *"Gunder Häggs maskning ett svek mot publiken!"*

"Jag hade tänkt ta det lugnt, men publiken var så härlig" - världsrekordet på 3/4 mile 1944

Gunder ger svar på tal

Vid Julispelen på Slottsskogsvallen två dagar senare är det dags för säsongens andra duell, återigen står 1500 på programmet, väderförhållandena är helt perfekta. Atmosfären andas dramatik, Gunder är sammanbiten, med sig på starlinjen har han sin spenslige träningskompis Lennart Strand. Det blir också Strand som ivrigt kastar sig fram direkt på skottet, i rasande tempo drar han iväg med Hägg i steget. Arne överraskas, när han äntligen går förbi Rune Gustafsson har han tappat tio meter på tätduon! 400 passeras på 56,5 med 7-8 meters lucka till Arne, 800 på 1.56, fortfarande har Arne 5-6 meter fram. Ingen tempoavmattning skönjes på det grymma tredje varvet, man är nu 4 sekunder under Arnes världsrekordlopp! Vid 900 meter bryter Strand och Hägg tar täten. Mödosamt arbetar sig Arne upp i rygg, men det har kostat på och han kränger oroväckande. 1200 passeras på 2.58 (3.01), fortfarande är Hägg spänstig i steget utan tecken till avmattning!

Publiken gastkramas, att Arnes världsrekord ryker är man övertygad om, men vem vinner? I mitten av sista kurvan manövrer Arne ut, vid utgången är man skuldra vid skuldra! Men nu svarar Hägg, Arne orkar inte förbi! Några tiotal meter står kampen oviss, men denna dag har Gunder den hetare viljan, Arne paralyseras av hans enorma styrka och blir 7-8 meter efter! Hägg har gett mer än allt, likblek blir han sittande på en bänk med hängande huvud - så slut har man aldrig sett honom! Arne är skakad - denna fruktansvärda hårdkörning hade han inte varit mäktigt parera!

"Gunder 3.43,0 - Arne 3.44,0 - världens två bästa tider någonsin!"

Det var ett oerhört lopp, kanske det bästa av de 26 Gunder och Arne möttes i. *"Tror ni att jag gjorde mitt bästa nu då!" sa en heltaggad Gunder.* Världsrekordet på Stadion satt kanske i benen, men jag hade nog inte klarat Gunder ändå, får vara glad över mitt fina personliga rekord!"

Arne hade lärt en läxa han aldrig skulle glömma!

Arne biter ihop

Hade Gunder nu lyckats återplantera sitt mentala övertag? Frågan står vidöppen veckan senare på Stadion i den konstruerade "landskampen" Förbundet-Pressen, givetvis representerar man skilda lag: Gunder Pressen, Arne Förbundet.

Tidigt ser man dock att Hägg inte mentalt har orkat ladda om, det blir ett förutsägbart taktiklopp som Arne drar fördel av. Vid 800 går Gunder pliktskyldigt fram för att försöka köra musten ur honom, men bettet finns inte, det går för sakta och Arne vinner enkelt på 3.48,4 mot 3.49,2. Ännu en gång noterar man Gunders tvehågsna uppgivenhet.

Skulle han visa bättre tåga på engelska milen hemma i Malmö fyra dagar senare? Intresset är febrigt, Malmö IP bångnar under publiktrycket, 5000 kommer inte in! Strand finns åter på startlinjen och Häggs smala ögonspringor varslar kamp, men Arne är laddad och på sin vakt! Scenariot från Slottsskogsvallen upprepas, Strand hårdkör direkt men Arne är vaksamt i Häggs steg när hjälpryttaren efter halva distansen gjort sitt. Tempot är oerhört uppskruvat, $\frac{3}{4}$ mile passerar på 3.00 (3.04), världsrekordet är dödsdomt! Ännu vid utgången ur sista kurvan är Hägg i täten och strider ytterst tappert, men denna dag pressar sig Arne viljestarkt förbi och vinner med klara 2-3 meter. Gunder är åter likblek av ansträngning - den förlusten sved! Arne kom utvilad och vaksam, då räckte inte Gunder till!

" Arne Andersson nytt världsrekord 4.01,6 – Gunder Hägg 4.02,0"

I rättvisans namn måste sägas: Gunder gjorde loppet – Arne skördade frukten!

Fortsatt Arne-dominans

Årets femte drabbning gällde SM-finalen på 1500 söndagen den 20 augusti. Hägg hade överraskat med att starta även på lördagskvällens 5000 och ytterst knappt triumferat före Studenternas KE Larsson. Med det loppet i benen hade han bränt sitt bästa krut men satsade ändå tappert från start för att om möjligt skaka Arne. Men återigen gick det för långsamt och fältet reste bekvämt i hans kölvatten. Loppet blev monotont och händelsefattigt, alla visste att Arne skulle komma i sista kurvan vilket han också gjorde tillsammans överraskningen "Ronneby" som allvarligt hotade Gunders andraplats och blev trea på samma tid. Tiderna blev måttligt bra: 3.49,6-3.50,0-3.50,0. Med sin start på 5000 gav Gunder upp sitt 1500, även som utvilad ansåg han sig chanslös mot Arne. På 5000 hade han passivt avvaktat till sista varvet då han nödtvunget drog upp tempot för att slutligen vinna med 4/10 före KE Larsson.

Ytterligare två möten stod på programmet innan säsongen var över, skulle Gunder vid något av dessa orka mobilisera till stordåd?

Den 30 augusti gällde distansen 2000 meter på Stadion och en attack mot hans världsrekord på 5.11,8. Farten med Arnes klubbkamrat Roxne i täten var inledningsvis god, 800 gick på 2.03, men därefter "dog" loppet. Gunder gick inte fram och Arne höll sig envist i hans rygg. Visslingar hördes när Roxnes fart bedarrade och 1000 meter passerades på svaga 2.38. Då gick Hägg fram i en avvaktande halvfart som efterhand skruvades upp, men Arne följde obesvärat. Så kom den väntade avslutningen med Arne sprintande från sista kurvan mot säker seger: 5.12,6 mot Gunders 5.13,2. Segrartiden var bara 0,8 sekunder över världsrekordet och Arne fick bister kritik: *"Rekordet föll bort när Arne inte ville hjälpa till"*. Alltmer negativa omdömen började nu formas kring hans namn: *"Arnes snikenhet räddade rekordet"* skrev DN. Hans överlägsna spurtstyrka började tråka ut publiken som ville ha spänning och världsrekord!

För att i någon mån skapa ovisshet blev Arne tvingad upp på lite längre distanser, arrangörerna, liksom publiken, insåg att Gunder inte hade någon chans på 1500 eller engelska milen. Säsongens sista drabbning gällde därför 3000 i Malmö den 3 september. Denna gång avvaktar Gunder, första 1500 går inte bättre än 4.17 och hela fältet är väl samlat. Vid 1800 går han dock fram och hårdkör efter bästa förmåga de sista tre varven. Men Arne har ingen svårighet att följa och den förutsägbara attacken i sista kurvan ger honom en enkel seger på 8.20,8 mot Gunders uppgivna 8.22,4. Sista 1500 gick på 4.03 och skapade stor spridning. Därmed var 1944 års dueller över, Arne hade varit förkrossande överlägsen och vunnit dessa med 6-1.

Halvmilen för tung

Mitt under kriget hade 29-årige Viljo Heino slagit igenom med toptider på 5 och 10.000, den 10 september 1944 kom han till Sverige för en drygt veckolång turné. Hägg hade visat tecken på överansträngning och tvingats vila någon vecka men lyckades ändå betvinga honom i Malmö på 3000,

tiderna blev så bra som 8.09,8 – 8.10,8 (finskt rekord). Tre dagar senare (17.9) skulle ett nytt möte äga rum på 5000 på Slottsskogsvallen, men Gunder tvingades lämna återbud. Arne vidtalades i hast och ställde beredvilligt upp.

Det var en spännande utmaning, fanns han med på sista varvet hade spurtsvage Heino ingen chans! Men skulle hans rastlösa psyke, trots bra form, klara den kraftödande monotonin i 12,5 banvarv? Finländaren hade rutinerat analyserat faran, direkt från start tog han kommandot i stenhårt tempo, Arne skuggar utan synbar ansträngning. Men med 3-4 varv kvar inträder krisen i ett halvmilslopp, det visste Heino mycket väl och så dags skruvade han upp tempot ytterligare. För Arne, som alltmer tömts på tillkämpad mental kraft, blir denna tillkommande påfrestning droppen som får honom att ge upp och bryta. Heino når storfina 14.09,6, världens tredje bästa tid efter Häggs 13.58,2 och landsmannen Mäkis 14.08,8. Återigen visade det sig att Arne inte var någon långdistansare, ett faktum Heino väl utnyttjade med sin psykologiskt dödande fartökning precis innan närheten till målsnöret kunde gett förnyade krafter.

Ännu en säsong var tillända. Skulle Gunder kunna komma tillbaka 1945 eller var hans låga definitivt slocknad? Han hade avverkat färre tävlingar än Arne (32 mot 39) men verkade ändå mer mentalt sliten. Arne glödde fortfarande för sin idrott, men hans enorma segerrad hade märkligt nog påverkat populariteten i negativ riktning – den breda publiken ville utan tvekan ha guldgossen Hägg tillbaka på tronen!

Gunders andra USA-resa

"Under höstmånaderna tog jag inte ett löpsteg, då sysslade jag med helt andra saker än idrott" sa Arne efter avslutad karriär. "Efter sista tävlingen slängde jag spikskorna i garderoben och där fick dom ligga till första veckan i december" sa Gunder.

För den sistnämnde tedde sig dock hösten 1944 annorlunda, tillsammans med Håkan Lidman hade han fått inbjudan att komma över till USA och tävla inomhus våren 1945. Flygresan över Atlanten utlovades denna gång och därmed accepterade Gunder. Redan i mitten av november började han därför hårdköra, men om han vetat allt strul som skulle följa, hade han säkert avstått. Flyget visade sig fungera endast till London, därefter blev det konvoj från Irland den 2 februari med ankomst till New York först 3 mars. *"Den resan var mycket värre än min förra med Saturnus, det här fartyget var betydligt mindre".* Redan ett par dagar efter ankomsten tävlade han i Madison Square Garden och blev givetvis sist bland 5 startande. I Chicago blev han sedan tvåa och i Cleveland vann han, alla tävlingarna gällde engelska milen och den bästa tiden (4.15,4) nådde han i avslutningsloppet. Den 4 april var det dags för hemresa med ett litet portugisiskt fartyg, först 22 maj var han åter på svensk mark. Under ett veckolångt uppehåll i Lissabon hade han kunnat träna någorlunda, men formen var urusel när han dagen efter hemkomsten satte igång med forcerad hårdträning. *"Min enda motivering var att återta rekordet på engelska milen – om jag haft det själv skulle jag nog aldrig orkat träna som jag gjorde!"*

Ute på Skrubba hade Arne kört vidare på sin 3-km-slinga efter samma schema som tidigare, han trivdes fortfarande förträffligt i denna miljö. Gunder körde hårt på leråkrarna runt Malmö, under en dryg månad återtog han sitt gamla program med dubbla fartpass: 4-5 km i högsta tempo både förmiddag och eftermiddag. *"Löpglädjen ville dock inte infinna sig".*

Lennart Strand rör om

Förväntningarna inför 1945 var stora, äntligen hade freden kommit och det internationella idrottsutbytet kunde återupptagas. Häggs illa planerade USA-resa påverkade dock i hög grad hans slagkraft, efter hemkomsten tvingades han på kort tid forcera fram sin sommarform, det var ett vågspel han inte helt gick iland med.

Arne inledde som brukligt med Majspelen på Slottsskogsvallen, detta år med seger på 1000 meter på den föga märkvärdiga 2.27,1. *"En säsongdebut som väl motsvarade mina förväntningar" tyckte han. "Trögt och oinspirerat" var omdömet i IB.*

Gunder testade formen på 1500 och 3000, men 3.58,5 och 8.25,4 imponerade inte och han drog sig tillbaka till Vålådalen för en tvåveckors träningssejour. Av denna anledning fanns han inte med på Stadion vid årets första stora gala. Distansen gällde 1500 och hela svenska eliten i övrigt finns på startlinjen. Arnes klubbkamrat Edvard Roxne tar täten, 400 går på 57 och 800 på 1.59, det går undan! På tredje varvet går Ahldén fram, 1200 passerar på 3.02. Nu skjuter plötsligt dittills helt anonyma Lennart Strand fram som en pil. Ännu genom sista kurvan håller han undan, men Arne tänjer ut till en knapp viljeseger på 3.46,8 före uppdykande Rune Gustafsson som förvisar slutkörde Strand till tredjeplatsen, båda får 3.47,0. Det var ett publiklopp med mersmak! Man noterade att Arne, trots rygg hela resan, fått ge sitt yttersta.

Några dagar senare är det dags för Julispelen på Slottsskogsvallen, dock med tunnare startfält än vanligt. Arne känner att han har segern vilken taktik han än väljer och kör stenhårt från 800 för att

attackera Häggs rekord. Vallenpubliken (15.811) bär honom i hans ensamhet och tiden blir så bra som 3.45,0, Rune Gustafsson och Sven Malmberg distanseras med 35 meter!

"Va ´ ska "lappen" uppe i Vålådalen säga nu?" undrade Arne. *"Imponerande, men jag tror Strand slår oss hela bunten!"* svarade denne illmarigt. Arnes formkurva var i stigande, men var stod Gunder? I Malmö tisdagen den 17 juli, på engelska milen, skulle svaret ges!

Sista stora drabbningen

Atmosfären är nervigt laddad, i veckor har det spekulerats kring Gunders form och var stod Strand? Nu finns dom äntligen på startlinjen: Arne, Gunder, Strand, Rune Persson och hjälpryttaren Åke Pettersson. Äntligen släpps krafterna fria och Pettersson vrålkör första 400 på 56,2, andra varvet går däremot katastrofalt långsamt - 800 på 1.58,5 är Gunder inte alls nöjd med, otåligt går han fram själv! 1000 passeras på 2.29,3 och 1200 på 3.00,2, men Arne och Rune P är fortfarande i hans hälar, Strand har överraskande släppt 10-talet meter. Vid klockringningen rycker Hägg, men får ingen lucka, ännu i sista kurvan är trion samlad. Nu väntas Arnes dödande finishattack, men den biter inte, Gunder har kraft att svara och Arne blir genast 2-3 meter efter, i mål resignerande distanserad med 6-7!

"Gunder Hägg 4.01,4 – nytt världsrekord, Arne Andersson 4.02,2, Rune Persson 4.03,8, Lennart Strand 4.09,2".

Det var Gunders lopp - ännu en gång hade han mentalt och fysiskt kunnat mobilisera all kraft till ett enormt utbrott. Arne är besviken, sorgsen och konfunderad, startpistolens patronhylsa under vänsterskon gav ingen tröst. *"Med bättre väder och snabbare andrarvarv hade någon av oss gått under 4 minuter"* sa Gunder. *"Patronhylsan hade ingen betydelse, Gunder körde slut på mig"* sa Arne sportsligt.

Denna drabbning blev deras sista stora, Gunder hade pressat fram en formtopp som inte var uthållig och Arne syntes mentalt sliten, mer lukrativt var det att fortsättningsvis botanisera var och en på sitt håll!

Späcikat tävlingsprogram

Äntligen öppnas Europa för det svenska löparundret, Arne vinner 1500 i Bern och Lausanne och måndagen den 6 augusti tävlar han tillsammans med Gunder i London. Arne möter på engelska milen den 31-åriga veteranen Sidney Wooderson och Gunder på dubbla distansen nya stjärnskottet David Wilson. Publikintresset är enormt, White City Stadium är totalt full-packad, vilket innebär 52.000 åskådare! Kämpen Wooderson, europamästare på 800 1938, bjuder hård kamp men får slutligen ge sig för Arnes vassa avslutning, tiderna 4.08,8-4.09,2 är utomordentliga på den undermåliga banan. Gunder avfärdar lätt den mindre namnkunnige Wilson och vinner på 9.00,2 mot 9.20,4. Båda svenskarna möts av översvallande ovationer, medeldistanslöpningen fanns djupt rotad i det brittiska idrottsmedvetandet.

I ärevärdiga Times är kommentarerna överväldigande: *"Med egna ögon fick vi nu bevittna det sagoskimrande löparunder som under ofredsåren omgivits av dimhöljad magi: Häggs fulländade flykt och Anderssons viljestarka kraftutveckling trollband oss alla!"* Bättre PR för svensk kvalitet kunde inte göras - under krigsåren hade man spydigt antytt att de svenska tidtagaruren, i brist på reservdelar, med stor sannolikhet gick för sakta!

Strand i huvudrollen

Nästa uppgift gällde SM på Stadion 10-12 augusti. Hägg valde denna gång endast 5000, Arne satte huvudet i getingboet på 1500. Andraplansmännens respekt för de båda stora hade nu i hög grad avtagit, formkurvornas utveckling hämmades givetvis av deras myckna tävlande, andra intressen än de rent sportsliga styrde!

Halvmilsloppet blev en monoton historia, först på sista varvet sköt Gunder fart och fick då spurtstarke Durkfeldt i hasorna. På upploppet var de ännu sida vid sida, men Gunder tänjde mästerligt ut på stegen och vann knappt men klart: 14.29,0 – 14.29,2.

På 1500 blir det frisk fart från början, ingen av huvudfavoriterna behöver anstränga sig med farthållning. På det kritiska tredje varvet kör Erik Ahldén hårt och får några meter, men mitt på upploppet inför klockringningen kommer dittills avvaktande Lennart Strand i en blixtrande attack. Arne Andersson är den ende som i någon mån förmår haka på, men han har överraskats och hamnar i en vindpinad lucka på 3-4 meter. Vid ingången till sista kurvan har han med möda arbetat sig i rygg, men listigt har Strand hållit igen och chockar med en ny urladdning som får Arne att resignera och bli nästan 20 meter efter i mål. Bakifrån hotar Ahldén på sluttampen. Tiderna: 3.47,6 – 3.49,6 – 3.50,0.

Denna gång gick Strands taktik hem, Arne blev slagen med sitt eget vapen - ett nytt stjärnskott fick nu sitt definitiva genombrott! Sex år tidigare hade han själv, på samma arena med en identiskt aktion, fått

sitt eget genombrott. Nu var tonen annorlunda: *"hade inget att ge på slutet, känner mig sliten och vill vila från tävlingar för att få tillbaka geisten"*. Därmed blir han ratad i landskamperna mot Finland och Danmark, Strand och Hägg får vid båda tillfällena förtroendet på 1500. Arne vill i lugn och ro ladda upp inför engelska milen på Stadion 30 augusti. Och denna dag ville han verkligen ge allt, men regnet står som spön i backen och alla rekordtankar måste avskrivas. De sista två varven kör han ursinnigt och tiden blir ändå så hygglig som 4.06,2, Rune Gustafsson och Erik Ahldén blir dryga 50 meter efter! *"Styrkan och viljan är på väg, det här kändes bra!"*

Revanschmöte

Med förväntansfull självtillit reste han till Malmö för revanschmöte med Lennart Strand. Noga hade han begrundat sitt SM-nederlag - denna gång skulle de sista hundra metrarnas explosiva kämpaglöd ge honom segern! Taggen av sårad fåfänga gnagde och gjorde honom beredd att strida till sista andetaget, hans under tre säsonger uppbyggda tillit av oslagbar "finisher" hade rubbats. De båda förlusterna mot Hägg 1944 och 1945 hade han under vånda tvingats acceptera, men där gick också gränsen! Hägg själv valde ännu en gång att inte möta de båda, denna kväll sprang han istället 2000.

Strand känner stundens allvar, antydning till den rastlösa nervositet, som skulle ta så mycket kraft under fortsatta karriären, finns där redan - han är galans huvudfigur och bär den stora hemmapublikens enorma förväntningar! På skottet rusar Isberg från Östersund med Arne och Strand i rygg. Farten är ingalunda mördande: 400 på 59,5, 800 på 2.05. På tredje varvet går Rune Persson motvilligt fram med båda huvudkombattanterna i avvaktande kölvatten.

Strax innan klockringningen kommer Strands väntade attack, men denna gång är Arne beredd och följer med lätthet. På borte långsidan har de båda gått loss, Arne avvaktar i rygg och litar till sin spurt. Vid utgången ur sista kurvan går han ut för att slå om, men Strand har återigen kraft att svara - Arne kränger och kämpar i förtvivlad desperation men orkar inte, han blir besegrad med 5-6 meter! Scenariot från den SM-final han så hett ville revanschera gick istället i smärtsam repris - denna dag försvann en illusion! Prestigemötets tider blev inte märkliga: 3.49,4 - 3.50,0.

På 2000 vansinneskörde Hägg, 1500 passerades på 3.49,2 (2/10 bättre än Strand!), men slocknade på sista varvet och tappade dryg 4 sekunder mot sitt världsrekord. Hans insats applåderades artigt, men i det luma bifallet låg den rekordkräsna publikens klara besvikelse! Var de båda storas hegemoni förbi? Årtal av tävlande och resor hade naturligtvis slitit både fysiskt och psykiskt. Hungriga krafter utmanade, skulle ny entusiasm kunna mobiliseras?

Slutet på en epok

Söndagen den 9 september, i härlig brittsommarvärme, arrangerades Göteborgsspelen på Slottsskogsvallen med ett revanschmöte på engelska milen mellan Wooderson och Arne. Den viljestarke britten var, i sin beslutsamma strävan att ta sig tillbaka till världseliten, fylld av klassisk anglosaxisk fighting-spirit!

Östersunds Isberg kör första 400 på 58, 800 på 1.58 varefter Arne går fram med Wooderson i steget. 1200 passerar på 3.02, farten är hygglig men inte mördande, och britten följer obesvärat. Med halva varvet kvar överraskar han med en långspurt som dock Arne utan besvär kontrollerar och vid utgången ur sista kurvan kan kontra med en vass avslutning. Segern blir solklar: 4.03,8 - 4.04,2. Woodersons tid är den bästa en britt uppnått, men brittiska rekord kan endast sättas inom Storbritannien. Han är överlycklig och hyllas varmt av göteborgspubliken, ett faktum som ges stor utrymme i engelska tidningar.

Lördagen den 15/9 är det dags för säsongens femte möte mellan Arne och Strand, det sker i Helsingborg på 1500. Nu ändrar Arne taktik, efter Ahldéns inledande hårddragning upp till 800 går han själv fram och hårdkör tredje varvet, och denna gång uteblir Strands attack vid klockringningen. Farten har dödat hans stridlust, resignerat lägger han av på sista långsidan och blir dryga 20 meter efter i mål. Arne vinner på storfina 3.46,0 mot Strands 3.48,6. *"Känns som om formen jag letat efter hela säsongen äntligen infunnit sig, men det är ju i senaste laget"* sa Arne.

Fredagen den 21/9 arrangeras på Stadion en märklig klubbmatch mellan Hellas och MAI. På engelska milen möts Arne, Gunder och Strand. Utanför klubbmatchen startar fransmannen Marcel Hansenne. Banan är regntung och kvällen kylig, men ändå finns 19.643 personer tillstädes, säkert världsrekord för en klubbmatch i friidrott! Arnes klubbkamrat Kjell Nilsson kör första 400 i halvfart varefter Hägg går fram. På tredje varvet kommer Arne, han tänker köra slut på Strand på samma sätt som i Helsingborg. Men denna dag är banan tyngre och den lille skåningen på bättre humör! Han följer lätt och när klockan ringer kommer hans bitska attack, Arne plågar sig men får motvilligt släppa meter efter meter, i sista kurvan har det blivit 20! Då ger han upp, resignerat bevakar han endast sin andraplats. Hansenne blir trea, Hägg likgiltigt fyra. Tiderna: 4.04,8 - 4.07,2 - 4.08,2 - 4.13,2.

Denna kylslagna fredagskväll gick en epok i graven, det var sista gången Gunder och Arne möttes i duell på löparbanan! Otack är världens lön, vid detta sitt sista framträdande på Stadion blir Hägg närmast utvisslad, allt stod tydligt - hans tid var förbi!

Men för Arne var det ingen definitiv sorti – under andra former skulle han nästan på dagen nio år senare få återkomma till samma arena!

Farväl till kolstybben

En vecka senare tävlar Arne på 2000 meter i Oslo. Vädret är allt annat än perfekt men han växeldrar exemplariskt med Erik Ahldén och vinner med en handsbredd, tiden blir så bra som 5.13,0 för båda - bara 1,4 sekunder över Häggs världsrekord.

I Karlshamn söndagen den 30/9 gör Gunder sitt sista tävlingslopp och vinner 3000 på föga märkvärdiga 8.31,4. Dryga fem år tidigare, vid midsommartid 1940, hade han slagit igenom med sina 8.32,4 i Ljusdal, nu var han i stort sett tillbaka där han börjat!

I efterkrigstiden uppbyggnadsyra satsas det stort på idrott i Tjeckoslovakien. En svensk trupp med Arne i spetsen inbjuds att tävla i Prag och blir mottagna med stor generositet. Under en veckas tid fungerar han också som tränare för tjeckiska löpare, i skaran finns den 23-årige Emil Zatopek. På usla, tungsprungna banor vinner Arne lördagen 6/10 enkelt 2000 meter på svaga 5.29,0 och dagen efter 1000 meter på 2.29,4. För Emil Zatopek blev mötet med Arne avgörande: *"först när Arne Andersson besökte Prag hösten 1945 fick jag klart för mig hur jag skulle träna för att kunna nå toppen"*.

Söndagen därefter, den 14/10, timar epilogen i Arnes löparkarriär. IF Gute firar 40-årigt jubileum och Arnes 3000 på Gutarsvallen i Visby är huvudattraktionen. Det blir en vacker avskedsföreställning i strålande höstsol inför 1.282 betalande. Ende konkurrenten av klass, Rune Gustafsson från Värnamo, hänger hjälplig med till två varv från mål, då ökar Arne tempot och vinner enkelt på 8.31,6. I sin kolstybbsdebut på Slottsskogsvallen i juni 1939, den första egentliga elitsäsongen, hade han noterat 8.31,8 – också Arne hade därmed återvänt till sin utgångspunkt!

En karriär som startats hösten 1934 och omfattat i runda tal 350 tävlingar, varav säkert 300 vunnits, fick därmed sin omedvetna slutpunkt.

Proffsräfsen

Vid horisonten hade mörka moln hopats. Redan 1944 hade utmanande tidningsartiklar spekulerat i storinkomster för elitlöparna. Inom fotbollen fruktade man från de egna krav på kraftigt höjda ersättningar. Till Riksidrottsförbundets Överstyrelse kom från olika håll påtryckningar om att förhållandena inom friidrotten måste utredas. I april 1945 började en inom Svenska Idrottsförbundets styrelse tillsatt arbetsgrupp konkret ta itu med frågan. I mitten av sommaren inkallades som sakkunnig revisor F Bongehiell, och sakta drogs snaran åt. Den 7 november kallades Gunder Hägg och Arne Andersson till förhör på Strömsborg. Oförbehållsamt erkände dom att stora pengar varit med i spelet kring deras tävlande. Arne fortsatte att hårdträna med sikte på en sedan länge planerad USA-resa, Gunder tog det lugnt i avvaktan på utredningens utfall.

I denna påvisades konkret att Gunder tjänat 34.000 och Arne 38.000 på sin löpning. Dessa siffror måste dock vara avsevärt i underkant. Med 30-35 tävlingar per säsong och en taxa i intervallet 500-1.000 kr bör de totala inkomsterna 1940-45 komma upp i minst 100.000 för var och en, i dagens penningvärde cirka 2.180.000. 1942 hade en välbetald industriarbetare med 48 timmars arbetsvecka och två veckors lagstadgad semester en årsinkomst runt 4.400 kronor. Livsmedelsutgiften för en normalperson beräknades per dag till 1,75 kr.

REKORD MAGASINETS Idrottsalbum

Arne Andersson

(forts. fr. nr 2 1945)

KLIPP HÄR

Var gång fick Arne stryk av Höggs, men när som denne för till staterna, då visa Arne också att han var stor. På milen och på 1.500 Höggs rekord han »sopa» och efter ett nytt möte hela idrottsverige ropo.

Vid Skrubbo-skolan lärare han var för hårdfört gäng, men hann dock med att hämta spänst i prima skogsterräng. Här tränade han hårt vid sidan av sin lärartjänst med Pekka Edfelts hjälp, och styrka fick plus härlig spänst.

År 44 blev det nya möten för de två, och första gången kunde Arne »Under-Gunder» slå! Men Gunder tog revansch och räddade sitt renommé med världsrekord på 1.500. 3.43!

En dag det föll en bomb – det blev för löparna sorti, de fått en smula kova – domen lød på proffseri. Men arrangörer, som blev rika, dom blev utan skuld. Så, var det fel att dom fick dela med sig av sitt guld?

De andra lade upp, men Arne fattade humör och så i Sverige kan jag väl få vara amatör. Men ack, förbundets vise män på huvudena skaka, och Arne, han kom aldrig mer till kalstybben tillbaka.

Rekordlistan han stötar med är vörd en blåsfanfar, På tre kvarts engelsk mil han ännu världsrekordet har, Man milen löpt på fyra, en och sex, och vi beundra enormt hans tre och fyrtiafyra ock på 1.500.

ORISFÖRLAGETS TRYCKERI - GÖTTORP 1951

COPYRIGHT REKORD-MAGASINET

Svårt att förlika sig med sitt öde

Vi är nu tillbaka till den ödesdigra söndagen den 17 mars 1946. Medan Gunder släppte all träning fortsatte Arne i envig förhoppning om att bli reamatöriserad. Med rättshaveristens starka engagemang reste han i augusti 1946 till EM i Oslo. Inför Internationella Friidrottsförbundets styrelse framhöll han med indignation orättvisan i att finnarna med Viljo Heino i spetsen, som fått väl så mycket betalt men av sitt inhemska förbund friats, nu fick tävla vidare om EM-medaljer - men inte han! Argumenten bet dock inte - det prestigefyllda beslutet om livstidsdiskning stod orubbligt.

Med sikte på 5000 tränade han inför OS i London 1948 ytterst målmedvetet, en strimma ljus hade tänts

genom att Förbundsstyrelsen lovat ta upp hans nådeansökan. Omröstningen stod 6-6 när ordföranden fällde utslaget till hans nackdel! *"Det kändes tungt, den norske läkaren Tvedt, som 1945 besökte Skrubba, hade påpekat att mina musklar var alldeles för spända och under flera år arbetade jag med hans typ av avslappningsövningar. Efterhand nådde jag storartat resultat, det hade varit ytterst intressant att få se vad jag kunnat prestera 1948, jag var verkligen i topptrim!"* Men trots allt var hans sista chans inte försutten - fyra år senare skulle han vara tillbaka i omklädningsrummets eggande linimentdoft!

Debut på cykel som 35-åring

1951 arrangerade Stockholms-Tidningen och Husqvarna det första "Sverigeloppet", en mastodontävling på standardcyklar från Haparanda till Ystad på 176 mil. De startande fick inte vara aktiva tävlingscyklistor och endast vissa sträckor hade fri fart.

Till den andra upplagan inbjöds Arne våren 1952. Det var en utmaning han tänkte på, med all uppdämd energi började han träna cykel och kom i en form som fick honom att klara alla strapatser utmärkt. Efter 190 miles åkning susade han under målskycket i Ystad som fjärde man - en ytterst strong prestation!

1953 hade han satt sig i sinnet att vinna tävlingen. Från början av mars låg han i med verklig hårdträning - fram till tävlingens start den 14 juli hade han avverkat 800 mil! *"Så här trimmad var jag nog aldrig som löpare, då tränade jag i halvtimmespass, nu är jag ofta ute 4-5 timmar"*. Banans längd var detta år 198 mil uppdelad på 6 etapper. Farten hade nu släppts fri hela sträckan, starten skedde i tre tiomannagrupper med 5 minuters startmellanrum. Utformningen av tävlingen inbjöd till ren lagtempokörning grupperna mellan, i Arnes grupp fanns elitskidåkaren Holger Häggglöf som bedömdes ha väl så goda chanser som Arne att vinna hela tävlingen.

Efter tre etapper leder Arne med 3 sekunder före Häggglöf, mellan dem råder väpnad neutralitet, båda vaktar på sin chans att med någorlunda heder i behåll tillskansa sig ett större för-språng. Efter 4 mil i ösregn på den 292 km långa fjärde etappen mellan Ludvika och Mariestad vurpar Arne olyckligt i en hal gatstensutförlöpa i Kopparberg. Han slår sig illa i höger höft och skrapar armbågen, Häggglöf ser sin chans och väntar inte! Med ursinnig energi kämpar Arne vidare de 25 milen till Mariestad, fångar in Häggglöf, och vinner etappen i spurt! Tala om kämpe! Men dagen efter tar allt slut, efter 3 mil av oändliga smärtor sitter han storgråtande på en gatstenskant i utkanten av Skövde. En spricka i höften gör allt vidare tävlande omöjligt - Holger Häggglöf vinner Sverigeloppet med 41 minuter!

Ännu en gång hade Arne hamnat utanför den ärofulla vinnarcirkeln.

I Sexdagars som 37-åring

Men nu hade han blivit ordentligt biten av cykelflugan, 1954 satsar han på riktiga cykeltävlingar. Debuten sker i Enskedeloppets B-klass där han blir fin tvåa och under våren kvalificerar han sig för A-klassen. Vid SM i Västerås överraskar han med en 11:e-plats på femmilen. *"Inte illa av en 36-årig amatör som har 32 grabbar på Skrubba att ta hand om"*, tyckte han själv. På höstkanten blir han (artigt) uttagen till det 19:e Sexdagarsloppet. Men nu har det gått väl fort, den tävlingen blir en prövningens stund. På ren vilja tar han sig runt det nordliga 146 mil långa stråket och fullföljer den 6.9 1954, nästan på dagen 9 år efter sin sorti som löpare, med ett avslutande Stadionvarv!

"Tanken att åter få avverka ett varv på Stadion gav mig under svåra stunder nya krafter" Visserligen är han som 29:e man nästan 4 timmar distanserad av segrande Yngve Lundh, men under resans gång har 12 av de 42 startande utgått! Kanske kände han denna dag en fullbordad av sin idrottsmannagärning när han tömd på alla krafter fick passera en självvald, slutlig mållinje - 1946 hade han ju mot sin vilja tvingats bryta med adrenalinet ännu pulserande.

Under kylslagna timmar i cykelsadeln hade han utan tvekan haft tid att fundera!

Arne i Enskedeloppets B-klass 1954

Några funderingar

"Att bli kallad den eviga tvåan bjuder jag gärna på, den som inte kan ta rejält med stryk har inte på en idrottsarena att göra, efter en tävling kom ofta tårar av glädje eller sorg." När man tar del av dessa tankar förstår man det starka engagemang Arne hade i sitt idrottsutövande. *"Den ovissa kampens sveda tilltalade nog min fåfänga"*. En jämförelse med Gunder Hägg blir oundviklig. Deras personligheter och bakgrund var helt olika, Häggs idrottsintresse var begränsat. I sin öppenhjärtliga träningsdagbok säger han hösten 1939: *"jag har nu definitivt bestämt mig för att bli elitidrottsman och ge fem år av mitt liv till detta, 1943 skall jag vara som bäst"*. Måndagen den 18 december 1939 inledde han sin hårdatsning.

Så dags hade Arne redan fått sitt genombrott, men hans grundträning bar absolut inte Gunders kvalitét. Man kan stillsamt undra hur bra han kunnat bli om han måttat dennes stenhårda rundor i kuperad djupsnö, där stärktes Gunders höftparti, ben och rygg – grunden till hans "flytande" löpsteg. Därtill hade Gunder sedan barnsben utvecklats med kroppsarbete och långa avstånd till olika aktiviteter.

Arne växte upp i en ombonad småstadsmiljö, hans tidiga idrottliga aktiviteter var givetvis inte lika hårdande som Gunders vardagssysslor. Hans benstyrka var, trots kraftigare struktur, inte så stark som Gunders och genererade därmed en större mängd mjölksyra. Man kunde också höra hans egna kommentarer om domnande ben och armar. Men i hans muskulatur fanns ett anlag för explosiv snabbhet som Gunder inte hade. Kanske hade Gunder blivit som allra bäst på 3-5000 och även 10.000 medan Arne säkert kunnat gå framåt oerhört på 800.

Gunder hade en högre stresströskel än Arne och därmed större förmåga att kunna slappna av och kraftsamla, denna förmåga kom också fram i en till synes avspänt kraftbesparande motorik. Arnes enorma engagemang gjorde honom ofta nervig och spänd men också viljestark och färgstarkt kämpande till sista svettdroppen. Han hade något av Tarzans majestätiska kraft medan Gunder mer avspänt svävade fram som Fred Astaire.

Ett möte dem emellan 1943, när de båda säkert var som bäst, hade varit ytterst intressant. Inför sin amerikaresa tränade Gunder som besatt: *"mer än så hade jag aldrig kunnat träna utan att helt tappa gnistan – i maj 1943 innan amerikaresan var jag i mitt livs form!"* Arne i sin tur blev ju som pånyttfödd i och med flytten till Skrubba och den där initierade fartränningen. *"3.47,8 på Stadion i ösregn i början av augusti 1943 var nog mitt bästa lopp – då var jag i mitt livs form"* sa Arne i en intervju 1951.

Epoken Gunder-Arne är unik, först vid denna tid fick idrotten sitt stora mediala genombrott. När Gunder sommaren 1943 sprang i USA fördubblades Idrottsbladets upplaga från 45.000 till 90.000 exemplar!

Arne Anderssons kolstybbsprestationer:

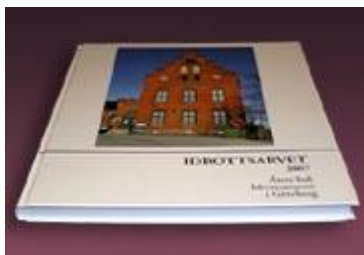
Personrekord	400m	50,8
	800m	1,50,8
	1000m	2,21,8
	1500m	3,44,0
	1 mile	4,01,6
	2000m	5,12,6
	3000m	8,11,4

	5000m	14,18,2
SM-segrar	1939	4x1500m
	1940	Lag terräng
	1941	4 km terräng
	1941	Lag terräng
	1941	4x400m
	1942	4 km terräng
	1942	Lag terräng
	1942	4x1500m
	1943	1500m
	1943	4x1500m
	1944	1500m
Landskamper	10 st varav 6 segrar	
Världsrekord	1 mile	4,06,2
	1 mile	4,02,6
	1500m	3,45,0
	3/4 mile	2.56.6
	1 mile	4,01,6
Möten med Gunder Hägg	vann 11 av 26 st	

Den 27 oktober 2007 fyllde han 90 år – hatten av för en idrottsman som för all framtid förblir en av våra allra STÖRSTA!

IDROTSMUSEET I GÖTEBORG

Länk till Idrottsmuseet

Artikeln är publicerad i Idrottsarvet 2007. Idrottsmuseet ligger på Kviberg